

КОРДОН

лінія безпеки

№3²⁰¹⁷

аргумент

НАПАЛМОМ

стор. 22

у фокусі

ФРОНТ КІНО

стор. 36

КОМПЕТЕНТНО

ЗАМОВНИЙ КАЛІБР

У ФОРМАТІ НОВИН

стор. 50

ТЕРИТОРІЯ СТЕЦІ-ІАЗУ

Журнал «Кордон»

ua_border_service

Фото Дмитра СЛИВНОГО

Центральний друкований орган
Державої прикордонної служби України
№ 3 (117) 2017

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

**РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЛЮЄ
ВДЯЧНІСТЬ ЗА ДОПОМОГУ
У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:**
Вадиму КРУТІЮ
Олегу СЛОБОДЯНУ
Максиму СОРОЦІ
Сергію ТРЕУСУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
Тетяна ФІЛІПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:
Леся МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:
ПП «Видавництво «Фенікс»

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ:
Людмила ДЬОМІНА

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordon@pvu.gov.ua

В журналі розміщені
ФОТОГРАФІЇ:
Сергія ГУДАКА
Валерія ОЛІЙНИКА
Михайла ПАЛІНЧАКА
Миколи ЛАЗАРЕНКА

Виготовлено: ПП «Видавництво «Фенікс»
03680, м. Київ, вул. Шутова, 13-Б.
Тел.: 501-93-01

Наклад: 4028 примірників.
Підписано до друку: 15.05.2017
Свідоцтво про реєстрацію:
КВМ#8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися
редакцією, не редагуються
та не повертаються. Думки авторів
публікацій журналу не завжди
збігаються з позицією редакції.
Відповідальність за достовірність
фактів, власних імен та інших
відомостей несуть автори публікацій.
Деякі з фотографій не є прямими
ілюстраціями до текстів. При
використанні матеріалів посилання
на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2017

Фото на обкладинці Сергія ГУДАКА

4
4 технології
«ТАКТИЧНИЙ ЧАТ»
ТОПОВИЙ РІВЕНЬ

10 річниця
1939-1945
ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО

14 з перших вуст
ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ
ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ

20 база
ТЕРИТОРІЯ СПЕЦНАЗУ

22 аргумент
НАПАЛМОМ

30 вдалий кадр
32 лінія вогню
«ТИША»

34 пульс кордону
КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

36 у фокусі
ФРОНТ КІНО

40 епізод
НА ПЕРЕХРЕСТІ ДОЛІ

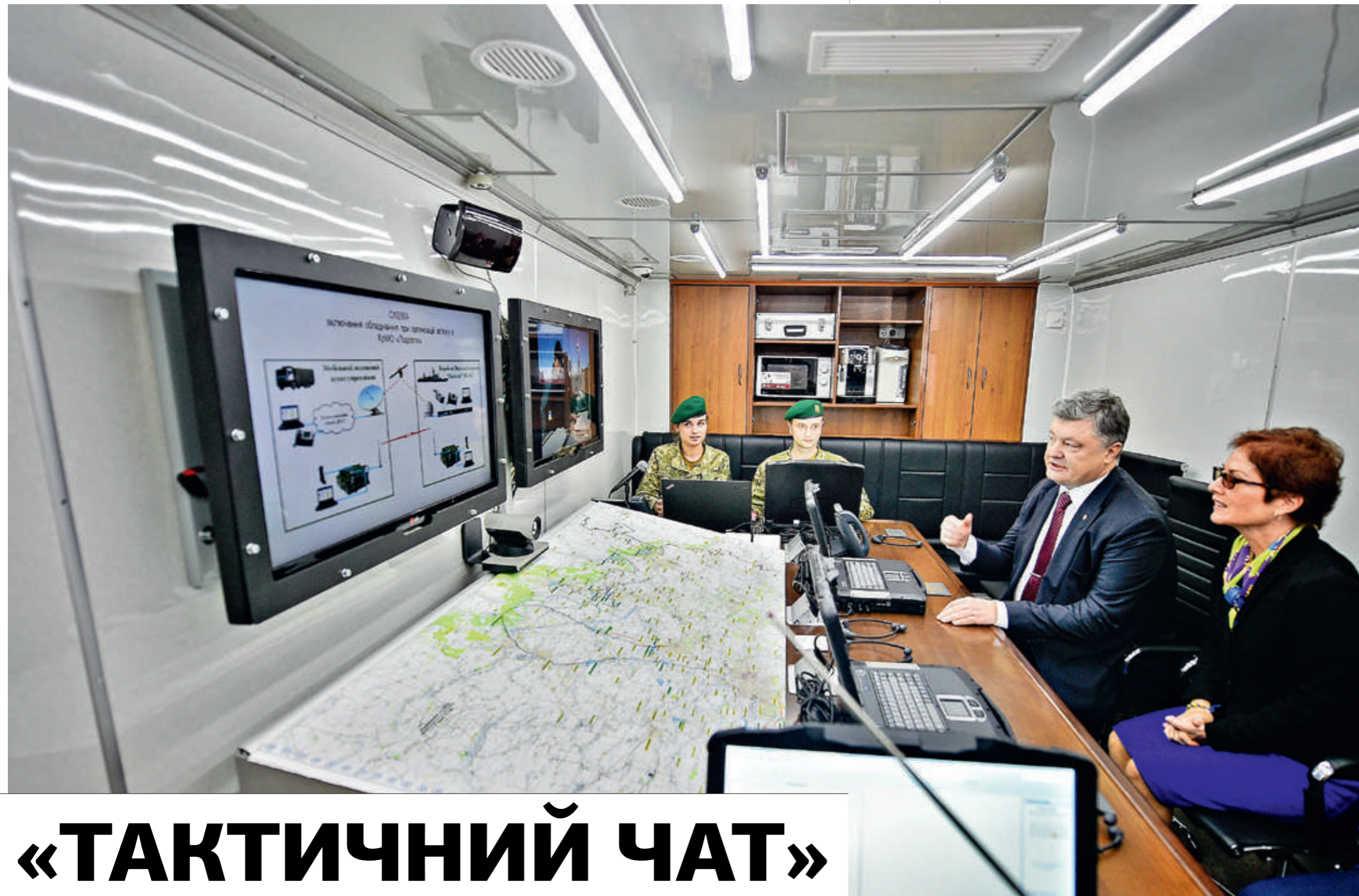
46 амулет
ОБЕРЕГИ ВІД ВІЙНИ

50 компетентно
ЗАМОВНИЙ КАЛІБР

54 дослідження
ЦВІТУ ПО СВІТУ

56 наш гість
ТАМ, ДЕ ЖИТТЯ
СПРАВЖНЄ

«ТАКТИЧНИЙ ЧАТ» ТОПОВИЙ РІВЕНЬ

Якщо люди користуються чатами – то це зручно. Іноді ти просто не можеш говорити зі своїм колегою чи приятелем, тому що саме у цей момент перед тобою сидить інший – не менш важливий співрозмовник. Ти насуплюєш обличчя, швиденько відписуєшся у чаті, майже не відволікаючись від живої розмови. Одним пострілом вбиваєш двох зайців – з одного боку, кожен з твоїх співрозмовників отримує відповідь, з іншого – ти додаєш собі важливості, адже ні перший, ні другий у цю мить не здогадуються, хто з них важливіший для тебе. Багато комерційних структур використовують чат як основний вид зв'язку між співробітниками. Це істотно економить час на походи між кабінетами чи телефонні дзвінки між офісами, а ще чат має прекрасну властивість зберігати історію спілкування. У випадку хибного рішення чи виробничої помилки ти вже не зможеш сказати – я такого не говорив...

Якщо неможливо повністю обмежити доступ людей до чатів, то чому б не створити свій, до того ж добре захищений. Мабуть, саме так подумали військові і вирішили адаптувати спілкування за допомогою коротких машинописних меседжів під свої потреби. Тож маємо новий вид зв'язку, який вже працює, зокрема і в Державній прикордонній службі України.

Перший сеанс відеозв'язку з використанням «тактичного чату» відбувся днями в одному з прикордонних підрозділів за участі Президента України Петра Порошенка, посла США Марі Йованович, міністра внутрішніх справ України Арсена Авакова та Голови Державної прикордонної служби України Віктора Назаренка. Посадовці, перебуваючи у мобільній апаратній у Києві, вийшли на прямий відеозв'язок з кораблем Морської ох-

рони ДПСУ, у режимі чату отримали потрібну інформацію щодо його координат та курсу, а також поставили завдання щодо виконання бойового чергування.

Захід відбувся у рамках урочистостей з нагоди передачі співробітникам Держприкордонслужби засобів військового радіозв'язку від Міністерства оборони США. Це стало можливим завдяки реалізації спільного з Урядом США проекту Міжнародної технічної допомоги «Посилення спроможностей Державної прикордонної служби України». 569 комплектів устаткування виробництва компанії HARRIS різних типів коштують 21 мільйон доларів США.

Радіостанції, серед яких стаціонарні, автомобільні, ранцеві та портативні, будуть встановлені на кораблях (катерах)

морської охорони, постах технічного спостереження, розміщені у підрозділах охорони державного кордону в зоні АТО та надані мобільним підрозділам. Крім того, їх отримає особовий склад прикордонних нарядів за необхідністю. Буде створено канали передачі даних для обміну оперативною інформацією між прикордонними підрозділами у «Тактичному чаті» та налагоджено системи радіозв'язку ДПСУ в умовах застосування противником засобів радіоелектронної боротьби.

Президент Петро Порошенко особисто передав представникам Західного, Північного, Південного, Східного, Азово-Чорноморського регіонального управління та Головного центру зв'язку, автоматизації і захисту інформації ДПСУ документацію на засоби радіозв'язку.

«Ця техніка значно підвищить ефективність наших дій, охорони й оборони державного кордону. Вона дозволить

організувати захищений телефонний радіозв'язок між підрозділами прикордонної служби та покращити взаємодію із підрозділами Збройних Сил України. Так ми зможемо ефективніше протистояти засобам радіоелектронної боротьби противника» – сказав Петро Порошенко та подякував Сполученим Штатам за підтримку.

Російська агресія проти нашої країни продовжується на сході і в Криму. Проте ворог не тільки вдерся на нашу територію, він робить все, щоб розхитати обстановку в інших регіонах. «І питання створення надійної системи внутрішньої безпеки держави постає дуже гостро. Беззаперечно, одним з ключових елементів внутрішньої безпеки є безпека на українських кордонах» – підкреслив Президент.

Петро Порошенко також зазначив, що ми переконались в ефективності дій українських прикордонників, які гідно ви-

“ Петро Порошенко зазначив, що ми переконались в ефективності дій українських прикордонників, які гідно виконують державні завдання у зоні бойових дій.

конують державні завдання у зоні бойових дій. «Відвагу та самопожертву, мужність та бойове братерство демонструють наші воїни кожного дня, кожної години, кожної миті, на жаль, інколи віддаючи найдорожче – своє життя» – сказав він.

Глава держави наголосив, що подвиг прикордонників ніколи не буде забутий. Присутні вшанували хвилиною мовчання пам'ять 67 героїв-прикордонників, які полягли в боях за Україну.

«Сьогодні ми не маємо права на самозаспокоєння. Жоден терорист, жоден причетний до сепаратистської діяльності, так само зброя та вибухівка, не повинні перетнути державний та адміністративний кордон з тимчасово окупованим українським Кримом. Особлива увага приділяється лінії фронту в Донецькій та Луганській областях, державному кордону з Росією» – підкреслив Петро Порошенко.

Президент також повідомив, що під час нещодавніх переговорів з Президентом Білорусі Олександром Лукашенком було досягнуто домовленості найближчим часом завершити процес демаркації українсько-білоруського державного кордону, що стане додатковим чинником посилення безпеки двох країн. «Вірю, що українсько-білоруський кордон був, є і залишатиметься кордоном дружби, добросусідства та нашого партнерства» – зауважив він. Крім того, розповів, що отримав від Глави білоруської держави запевнення, що заплановані російсько-білоруські стратегічні навчання «Захід – 2017» поблизу українського кордону не перетво-

ряться на підготовку Російською Федерацією плацдарму для вторгнення в Україну з білоруської території. Разом з тим Президент Петро Порошенко нагадав, що днями Комітет постійних представників ЄС затвердив надання безвізового режиму для України. «Ми – Україна, її народ і влада – вибороли безвізовий режим для поїздок до Євросоюзу. І сьогодні ми можемо вже наголосити, що чекаємо 11 травня рішення Ради Європейського Союзу, яке надає кожному українському громадянину, який має біометричний паспорт, право безвізового перетину кордону. Немає більше необхідності чекати в довгих чергах

“ Цього року на житло військовослужбовців Державної прикордонної служби у бюджеті виділено 200 млн гривень. Це дозволить забезпечити житлом 320 родин.

біля посольств, збирати купу довідок, платити гроші» – сказав Президент.

Глава держави назвав це рішення надзвичайно важливим для нашої країни. «Якщо хочете – це рубікон, ми відходимо від російської імперії і повертаємось до нашої європейської коліски. 11-го червня це рішення має вступити в силу і українці зможуть вільно подорожувати» – зазначив він. Президент висловив думку, що після лібералізації візового режиму потік громадян України, які подорожуватимуть до Європи, зросте і, відповідно, збільшиться навантаження на Держприкордонслужбу. Всі українці мають отримати якісний, європейський сервіс при перетині кордону, наголосив Глава держави і доручив керівнику ДПСУ та її службовцям забезпечити відповідні умови.

«Ставлю вам завдання – забезпечити високоякісним державним сервісом при перетині державного кордону громадян України і наших гостей, не допустити появи черг, в яких українці чекатимуть довгі години для того, щоб перетнути кордон. Ми прибрали черги біля посольств і не можна, щоб вони виникли біля пунктів перетину кордону.

Ще є час, аби підготуватися до цієї вагомій події в історії України» – сказав Петро Порошенко. За його словами, так само будуть надані доручення щодо здешевлення вартості транспортного сполучення, зокрема залучення в Україну авіакомпаній лоукостерів.

Гарним завершенням заходу став ще один приємний епізод, який вкотре підтверджує, що поряд з нарощуванням військової складової та реформуванням прикордонної служби держава приділяє увагу соціальним гарантіям для воїнів. «Цього року на житло військовослужбовців Державної прикордонної служби у бюджеті виділено 200 млн гривень. Це дозволить забезпечити житлом 320 родин» – повідомив Президент.

Безпосередньо під час заходу Петро Порошенко, Міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков та Голова Держприкордонслужби України генерал-полковник Віктор Назаренко вручили прикордонникам сертифікати та ключі від 54 однокімнатних та 12 двокімнатних квартири у нещодавно збудованому триповерховому будинку в Борисполі. К

Підготував Дмитро СЛИВНИЙ

1939-1945 ПАМ'ЯТАЄМО ПЕРЕМАГАЄМО

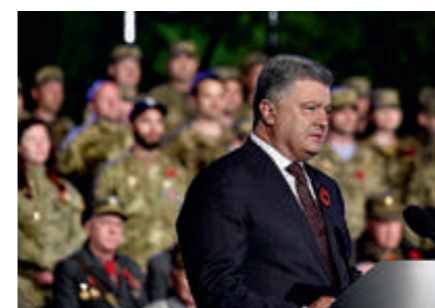
Пам'ять кожного, хто боровся з нацизмом під час Другої світової війни, вшанували прикордонники в усіх частинах відомства. Зокрема, 8 травня в Адміністрації Державної прикордонної служби України керівництво та персонал поклали квіти до пам'ятника «Захисникам кордонів Вітчизни усіх поколінь».

Цього ж дня о 23:00 у всіх підрозділах охорони кордону, а також в пунктах пропуску прикордонники запалили свічки та лампадки, вишуквались перед ритуальними майданчиками та приспустили Державний прапор України і прапор Держприкордонслужби на знак пошани загиблих героїв та усіх борців з нацизмом.

Героїчний подвиг прикордонників, солдатів і офіцерів є історичною пам'яттю і національною гордістю українського народу. Усі прикордонні застави вели нерівний бій віч-на-віч з ворогом. Та жодна з них не залишила без наказу своєї ділянки кордону.

9 травня Голова Державної прикордонної служби України Віктор Назаренко взяв участь у державних заходах з вшанування пам'яті загиблих з нагоди 72-ї річниці Перемоги у Другій світовій війні. Урочиста хода на чолі з Президентом України Петром Порошенком пройшла Алеєю Воїнської Слави до могили Невідомого солдата. Учасники церемонії вшанували хвилиною мовчання пам'ять загиблих у Другій світовій війні. Військовий оркестр виконав Державний гімн України, а воїни Почесної варти відсалютували залпами з особистої зброї та пройшли урочистим маршем.

Варто зазначити, що напередодні заходів прикордонники провели упорядкування військових поховань, ремонт та реставрацію меморіалів, пам'ятників, обелісків, пам'ятних знаків полеглим воїнам-прикордонникам. Також були організовані зустрічі з ветеранами-прикордонниками та членами сімей охоронців рубежу, які загинули захищаючи територіальну цілісність та незалежність України на сході країни. Не оминули увагою й тих, хто перебуває у госпіталях, лікарнях, пансіонатах для ветеранів війни і праці.

З виступу Президента України під час акції «Перша хвилина миру» 8 травня 2017 року о 23:30.

«У травні сорок п'ятого наші діди й прадіди у складі світової антигітлерівської коаліції перемогли нацизм. Однак вистраждану свободу тоді отримали не всі народи. СРСР визволив, але одразу ж поневолив центральну та східну частину континенту, створив соціалістичний табір – як же влучно названо! – та від'єднав його залізною завісою від вільних країн. Внаслідок оксамитових революцій кінця вісімдесятих – початку дев'янтих років минулого століття залізна завіса врешті-решт впала. Тепер же ми очікуємо, що вітром змін розвіє й паперову завісу. 11 травня Рада Європейського Союзу має остаточно затвердити режим безвізових поїздок для громадян України до країн Шенгенської зони. Без жодного перебільшення це абсолютно історична подія. Вона знаменує наше остаточне повернення до єдиного європейського простору.»

Цілком природно, що вже четвертий рік поспіль восьмого травня День пам'яті та примирення ми відзначаємо разом з більшістю європейських країн. Двадцять третя нуль одна 8 травня сорок п'ятого – момент, коли було припинено вогонь, і в Європі настала перша хвилина вистражданого миру.

Друга світова – найжахливіша в історії війна. В ній безліч людських і національних трагедій сплелися в епічну картину, кров від якої холодне й досі, хоча і сплили десятки й десятки років.

65 мільйонів вбитих по всьому світу, з них – від восьми до десяти мільйонів – українці. Смертоносний вогняний смерч двічі пройшов Україною – проти сонця та за сонцем. На наших теренах точилися активні бойові дії, у яких було задіяно близько шістдесят відсотків дивізій Вермахту і половину частин Червоної армії. Та війна – то понад два мільйони вивезених на примусові роботи дівчат та юнаків з України. То – каторга й концтабори. То – Бабин Яр,

де минулої осені ми у великій скорботі відзначили сімдесят п'ять роковин однієї з найстрашніших сторінок в історії України – трагедії євреїв, трагедії українців, росіян, ромів та багатьох інших народів. Ми пам'ятаємо і завжди будемо пам'ятати, що близько півтора мільйона українських євреїв було знищено нацистами.

Очевидно, йдеться про речі, які нічим не витравити з пам'яті народу, а особливо того покоління, яке не з чужих слів і не з підручників знає сувору правду про війну. Очевидно, що ці дні назавжди закарбовані в українському календарі. Очевидно, нема вірити тим, хто каже, ніби тось десь колись збирається їх повикреслювати. Не народилася ще така людина, у якої на те піднялася б рука і який би дозволили це зробити. Бо майже нема в Україні родини, яка б не постраждала від осені тридцять дев'ятого, коли в Україні прийшла Друга світова, до осені сорок п'ятого, коли на Далекому Сході пролунали останні її постріли.

Вінстон Черчіль писав, що з-поміж усіх народів, які опинилися під владою нацистів, чи не найбільше постраждав український народ. «Проте, разом з тим, він ціною мільйонів своїх представників зробив величезний внесок у перемогу в Другий світовій війні...». Це каже Черчіль. В Росії ж дехто говорить, що нібито вона, Росія, виграла б війну і без України. Яка ж неправда!

Майже сім мільйонів солдатів, як мінімум, у семи арміях – така географія української боротьби проти нацизму.

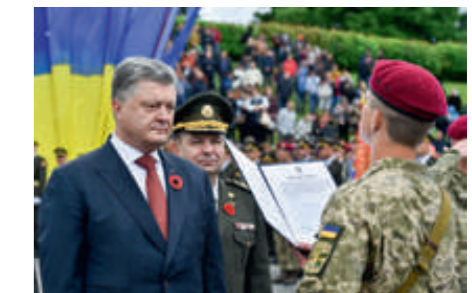
Ми, на відміну від Москви, не збираємося приватизувати велику спільну перемогу усіх народів Радянського Союзу та країн антигітлерівської коаліції. Проте й зрікатися своєї вагомої частки в подоланні нацизму теж не будемо. І нікому ніколи не вдасться применшити подвиг наших предків.

Проти нацизму найбільша кількість українців, шість мільйонів, билася в рядах Червоної армії. Ще сто тисяч – в лавах Української Повстанської Армії та 250 тисяч – у Збройних Силах країн-членів антигітлерівської коаліції.

Останній факт – найменш досліджена сторінка історії. Саме тому сьогодні в Києві на Майдані ми відкрили виставку, де представлені історії українців, які воювали не лише в Червоній чи Українській повстанській арміях, але й у французьких, британських, канадських, американських збройних силах та інших арміях. Вони, українці, вкрили себе бойовою славою в битвах на теренах Європи, у пустелях Північної Африки та на безмежних просторах Тихого океану.

Шановне товариство, відзначаючи сьогодні День пам'яті та примирення, ми в першу чергу висловлюємо повагу мільйонам наших співвітчизників, які рятували від нацизму Україну, Європу та світ.

Однак це ще і свого роду відкритий урок історії, під час якого ми всі маємо згадати, чому сталася така трагедія як Друга світова. І зрозуміти, що робити, аби ніколи більше не трапилася Третя.

Це в Росії до 9 травня виголошують зараз гасло: «Ми можемо повторити». А ми, як і вся Європа, прагнемо, аби подібного ніколи і ніде більше не трапилося. Відчуйте різницю між «можемо повторити» і never again, «ніколи більше». Різниця очевидна, і носить цивілізаційний характер.

Пам'ятаючи уроки історії, ми маємо не допустити триумфу агресора. Чергова помилка може коштувати життя мільйонам. В Україні цей урок дуже добре засвоїли. Потроху, до речі, це усвідомлення приходить і до інших. «Росія є найбільшою загрозою на землі з огляду на її спроможності та її наміри» – це директор Федерально-го бюро розслідувань США Джеймс Комі. Він це сказав, коментуючи загрози американській демократії з боку Росії.

Як і в часи Другої світової, сьогодні ми, українці, – на передовій. Саме на нашій території розгорнувся фронт протистояння агресору, фронт боротьби за цінності демократії та верховенства права, фронт за вільний світ.

Завдяки мужності українських воїнів та зусиллям нашої дипломатії вдалося зупинити активні бойові дії. Але і гніт війни, і кнопка миру – знаходяться у Москві. Вони – в руках людини, яка має імперські амбіції, яка захоплена допотопними уявленнями про геополітику, зневажає міжнародне право.

Створивши одну з найбільш потужних і ефективних армій в Європі та вправно обороняючись, ми тим не менш залишаємо послі-

довними прихильниками мирного врегулювання конфлікту з Росією. Однак добра воля Києва постійно наштовхується на відсутність будь-яких кроків назустріч з боку російського агресора, який продовжує окупацію та повзучу анексію українського Донбасу.

Ще жодного разу режим припинення вогню не був дотриманий російською гібридною армією. Завтрашні паради в Донецьку та Луганську, хоч і матимуть оперетковий та пародійний характер, стануть ще одним наочним доказом російської військової присутності.

Ще раз наголошую, прогрес у виконанні політичної складової Мінська неможливий без забезпечення ключових умов безпеки. Йдеться про стале припинення вогню, відведення важкої техніки та артилерії, виведення російських військ, зброї та техніки, повний доступ спостерігачів ОБСЄ до всієї неконтрольованої українськими урядом території, а також звільнення заручників, які вже третій рік утримуються на окупованій території та в Російській Федерації.

Я впевнений, не може бути безпечного майбутнього для Європи без спокою на кордоні Росії з Україною, без ефективних заходів глобального впливу на Москву з метою переконати її, що мир – це найкращий вихід для всіх.

Сподіваюся, що вже в червні буде прийняте одностороннє рішення, як в рамках ЄС, так і Великою сімкою, про подальше продовження санкцій проти країни-агресора.» К

НА ЗЛАМІ ЕПОХ

Прикордонний рік 2016-2017

Історія переродження, докорінне оновлення, перезавантаження – епітети, що відповідають сьогоdnішньому стану України, можна перераховувати до безкінечності, а події, які відбуваються чи не щодня перетворюють наше життя на справжній вир, коли за один день ніби проживаєш цілий місяць. Це неймовірно складно, але, разом з тим – дуже цікаво, адже кожен, хто докладає бодай якихось зусиль до загальнонаціонального процесу може одразу бачити результат своєї роботи. Яскравий приклад – українські прикордонники. Про їхні здобутки сьогодні ми говоримо з Головою Державної прикордонної служби України генерал-полковником Віктором Назаренком.

– Вікторе Олександровичу, цьогорічний День прикордонника є історичним, адже «зелені кашкети», можливо, востаннє здійснюватимуть контрольні процедури за усталеним порядком, а вже за декілька днів все істотно зміниться. Чи готова ДПСУ до введення безвізового режиму Євросоюзом для громадян України? Чи всі пункти пропуску мають необхідне обладнання?

– Прикордонна служба виконала весь комплекс завдань в рамках загального плану лібералізації візового режиму ЄС для громадян України. Ми працювали за дво-

ма напрямками: по-перше – це підвищення рівня безпеки і якості прикордонного контролю у пунктах пропуску; по-друге – подальша інтеграція ДПСУ в єдиний безпечний європейський простір.

За першим напрямком ми обладнали усі міжнародні та міждержавні пункти пропуску засобами біометричного контролю. Загалом їх 157. Встановлено 1268 автоматизованих робочих місць на I та II лініях паспортного контролю. За другим – ми підключили 125 основних пунктів пропуску (зі 157) до баз даних Інтерполу.

До речі, це цікавий досвід, результати якого ми навіть не уявляли собі на початку цієї роботи. Вже з першого дня функціонування цієї системи ми почали отримувати конкретні результати. Лише 2016 року українські прикордонники зафіксували 9900 спрацювань бази Інтерполу, з яких реалізували майже 2,5 тисячі. Серед затриманих іноземців є і вбивці, і фінансові махінатори, й інші злочинці різного ґатунку.

Вже цього року маємо понад 3200 спрацювань, з яких реалізовано більше 1200. Зараз ДПСУ повністю готова до безвізу.

За дорученням Президента України ми повинні забезпечити максимально комфортні умови перетину кордону для громадян України та мінімізувати скупчення автотранспорту у пунктах пропуску на кордоні з ЄС. Щоправда, це комплексне завдання, реалізація якого залежить не тільки від прикордонників. Річ у тім, що зараз на кордонах з країнами ЄС ми маємо 18 автомобільних пунктів пропуску, більшість з яких була збудована ще за часів СРСР і не розрахована на трафік, який є сьогодні. Нині практично усі пункти пропуску працюють із перевантаженням у 2-2,5 рази. Крім цього, маємо ще проблему інфраструктури перед пунктами пропуску, під'їзних доріг, малого прикордонного руху тощо. Все це і призводить до скупчення автомобілів на нашому західному кордоні.

Держприкордонслужба в межах наданих повноважень лише координує роботу контрольних служб у пунктах пропуску. Проте розуміючи важливість цього питання

засобів становлять саме представники цих категорій місцевого населення. Всі наші ініціативи щодо впорядкування руху у пунктах пропуску зустрічали спротив із їхнього боку. Однак усім нам слід усвідомлювати, що проблема черг – це питання іміджу України та комфорту для наших співвітчизників, які не повинні ставати заручниками ситуації.

Прикордонники не сидять, склавши руки. Робимо усе, що від нас залежить, аби перетин кордону для громадян був безпечним та комфортним.

“ **Прикордонна служба виконала весь комплекс завдань в рамках загального плану лібералізації візового режиму ЄС для громадян України.**

для України, ми виходимо з ініціативами, які дозволяють нам вести мову про часткове вирішення цієї проблеми. В першу чергу, йдеться про розмежування смуг руху на під'їзді до пунктів пропуску. Тут ми працюємо спільно із Національною поліцією та місцевою владою. Наш експеримент підтвердив свою ефективність на «Краківці» та «Раві-Руській». Інший напрям – це ефективна взаємодія з європейськими колегами.

Наприклад, з поляками у нас є Меморандум про співпрацю, згідно з яким вони зобов'язуються оформляти щогодини не менше 70-80 автомобілів. І навіть якщо ми можемо і оформлюємо у 1,5 рази більше, вони все одно суворо дотримуються зобов'язань Меморандуму. Тому ми регулярно проводимо прикордонно-представницькі зустрічі, в ході яких просимо наших колег діяти адекватно ситуації та збільшувати визначені квоти. Приміром, 12 травня на «Ягодині» проводилася (за нашою ініціативою) чотиристороння зустріч експертів прикордонних і митних відомств України та Польщі.

Ще один напрям – це робота з місцевими органами влади, учасниками так званого малого прикордонного руху та власниками автомобілів іноземної реєстрації. Аналіз показує, що 70–75% скупчення транспортних

– Разом з усіма єврооптимістичними настроями ми не можемо забувати про наш східний кордон. Яка ситуація сьогодні на рубежі з РФ? Які тенденції спостерігаються в плані військової присутності?

– Ситуація залишається напруженою. Ми змушені перебувати в стані постійної готовності до активних дій за будь-яких обставин. Не виключені й інші провокації. Так, наприклад, ще у березні-квітні ми почали отримувати численні свідчення, що представники російських спецслужб на різних ділянках кордону наполегливо просять наших громадян провезти на територію Росії боєприпаси чи муляжі зброї. А на початку травня ФСБ Росії «випадково забуло» муляж вибухівки у потягу, що слідував до України.

Загалом з початку року ми не пропустили через кордон понад 1600 громадян РФ, стосовно яких виникли сумніви щодо мети поїздки. Якщо вести мову про військову активність Росії на контрольованій ділянці кордону, то у разі наявності такої інформації ми одразу передаємо її до штабу АТО, Збройних Сил України та інших правоохоронних органів.

В цілому ж, зараз ми не спостерігаємо високої активності російських ЗС безпосередньо на лінії кордону.

– Чого не можна сказати про лінію розмежування у зоні проведення АТО. Як Ви оцінюєте ситуацію із незаконним переміщенням товарів на цьому напрямі останнім часом? Як вплинула на стан справ блокада?

– У зоні АТО прикордонники зараз несуть службу лише у контрольних пунктах в'їзду – виїзду, а тому говорити про тенденції з незаконним переміщенням товарів через лінію розмежування для нас буде не зовсім правильно. Основним завданням ДПСУ на КПВВ в районі проведення АТО залишається безпека громадян та національні інтереси держави. Сьогодні в межах Донецької і Луганської областей функціонують п'ять КПВВ на шести дорожніх коридорах, де люди можуть перетинати лінію розмежування. Готовий до роботи КПВВ «Золоте». Ми намагаємося ініціювати створення максимально комфортних умов для наших громадян, але наша компетенція обмежена.

Основними причинами черг та більшості інших незручностей є обстріли та блокування пропуску з боку НЗФ, а також недостатня для такого потоку людей кількість КПВВ.

З початку року (станом на 12.05) російсько-терористичні війська 26 разів обстрілювали позиції прикордонників (КрП – 23, КПВВ – 3), які несуть службу на визначених дорожніх коридорах. Однак інтенсивність пропускних операцій на КПВВ порівняно з минулим роком зросла на 25%. Ми навіть виступили з ініціативою та продовжили час роботи КПВВ до 19:30. Інтенсивність руху на КПВВ можна порівняти з роботою міжнародних пунктів пропуску на безпечних (мирних) ділянках.

Щодня КПВВ «Майорське», «Мар'їнка» та «Новотроїцьке» оформляють в середньому до 8 тис. осіб

та 2 тис. од. транспорту в кожному і це враховуючи, що на КПВВ лише по одній вузькій смузі для руху в кожному напрямку. Тоді як, наприклад, в найбільшому пункті пропуску «Краківець» (на кордоні з Польщею), де 12 смуг для руху – в середньому 15 тис. осіб та 5 тис. т/з на добу.

Водночас слід розуміти, що вирішення усіх проблем людей, які проживають на тимчасово непідконтрольних територіях, можливе лише після повного відновлення територіальної цілісності нашої держави.

Тим не менше, з початку року, незважаючи на численні провокації з боку російських найманців, забезпечено динамічне оформлення осіб і транспортних засобів.

– Логічним продовженням нашої розмови, напевне, буде характеристика ситуації на адміністративному кордоні з окупованим Кримом?

– Ситуація на адмінмежі з тимчасово окупованим Кримом залишається стабільно напруженою. На цьому напрямку ми також постійно перебуваємо у режимі готовності до активних дій. Визначені завдання виконуємо спільно із ЗСУ, СБУ, Нацполіцією, Націгвардією та небайдужими громадянами, які входять до громадських об'єднань. Нам відомо про збільшення контингенту російських військ на окупованому півострові, ми постійно спостерігаємо засоби ведення повітряної розвідки, інженерне укріплення позицій російських військ та періодичну ротацію особового складу.

Крим, де мені також довелося проходити службу, з перлини Чорного моря росіяни перетворили на закриту військову базу. Мені це сумно спостерігати.

Зараз на адмінмежі функціонує три КПВВ. Щодня в обидва боки там оформлюється близько п'яти тисяч осіб та однієї тисячі транспортних засобів. Загалом це значно менше, ніж за аналогічний період минулого року.

Тут ми спостерігаємо стійку тенденцію до зниження пасажиро-транспортного потоку до Криму. За результатами першого кварталу, зменшення становило близько 24% – щодо пасажирів та майже 45% – щодо транспортних засобів.

Я вважаю, це є наслідком того, що все більше громадян розуміють беззмістовність відпочинку в Криму. Адекватна суспільна оцінка окупації допоможе Україні пришвидшити повернення півострова.

– Коли сусідня країна – агресор, який вже вторгся на територію нашої держави, ми маємо робити все від нас залежне, аби максимально блокувати загарбницький апетит. Тож якою є нині ситуація з будівництвом «Стіни»

З початку року через КПВВ ОФОРМЛЕНО майже 3 млн 300 тисяч осіб та понад 0,5 млн транспортних засобів. ВИКОНАНО майже 4 тис. доручень правоохоронних органів. ЗАТРИМАНО 51 особу (з яких 10 – причетні до НЗФ). ВИЛУЧЕНО 7 од. зброї та понад 2600 боєприпасів. ПРИПИНЕНО незаконне переміщення товарів у 260 випадках на суму понад 21 млн грн.

“ **Досягати ефективності в охороні кордону вдається за рахунок раціонального використання наявної техніки та озброєння, а також маневрів силами та засобами.** ”

на кордоні з РФ? Яке фінансування передбачено? На якій стадії перебуває виконання цього проекту?

– Ми ведемо мову про інтелектуальну модель охорони кордону, де різні технічні засоби поєднуються і доповнюють один одного. Це дозволяє в режимі он-лайн контролювати кордон і оперативно реагувати на його порушення. Інженерно-технічне облаштування ми здійснюємо відповідно до Плану, затвердженого Урядом у травні 2015. Наприкінці минулого року (28.12.2016) Уряд вніс корективи.

Ділянку відділу «Дергачі» на Харківщині ми використовували як полігон для випробовування технічних новинок. Зазначений проект фінансується з держбюджету. Зараз завершуються планові заходи у Харківській області, розпочато – у Сумській та Луганській. Впродовж 2015-16 років облаштовано понад 273 км протитранспортних ровів (у 2016 р. – 47 км); 47 км контрольних-слідових смуг; 83 км загороджувального паркану (у 2016 р. – 11 км); 153 км рокадних доріг (у 2016 р. – 48 км); придбано 4 бойові рухомі модулі; обладнано комплексну систему захисту та контролю кордону на більшій частині ділянки в межах Харківської області.

На початку квітня, тільки-но дозволили погодні умови, роботи на більшості ділянок відновилися. У 2017 році для реалізації Плану бюджетом передбачено 200 млн грн., з яких наразі отримано 30 млн. Якщо порівнювати з попередніми роками, то бачимо, що у 2015 році з держбюджету було виділено 400 млн грн., що склало 40% запланованого (передбачено 989,6 млн грн.). У 2016 виділено 200 млн грн., що склало 17% запланованого (передбачено 1 млрд 205,2 млн грн.).

Систему «інтелектуального кордону» високо оцінили і наші колеги з інших країн та представники місії ЄС, що працюють в Україні. Зараз схожі проекти за нашою логічною схемою реалізують Литва, Латвія, Естонія, Польща. Ефективність підтверджується і тим, що після встановлення системи візуально-технічного спостереження на ділянці відділу «Дергачі» кількість порушень кордону фактично зведена до мінімуму.

– Минулого року Держприкордонслужба вже вдруге за історію своєї розбудови відмовилася від строкової служби. Як це вплинуло на ситуацію з кадрами? Чи вистачає прикордонників для несення служби і захисту кордону держави?

– Так, Держприкордонслужба відмовилася від строкової служби ще у 2008 році, але обставини змусили нас відновити призов. Зараз у нас вистачає сил та засобів для виконання усіх поставлених завдань. Досягати ефективності в охороні кордону нам вдається за рахунок раціонального використання наявної техніки та озброєння, а також маневрів силами та засобами. Тобто основні зусилля ми зосереджуємо там, де це зараз найбільш необхідно і виправдано. В зоні АТО ми створили новий – Краматорський загін та розгорнули комендатуру швидкого реагування. Такі ж мобільні і належним чином озброєні підрозділи розгорнуті на півдні України та на заході. Разом вони складають основу нашого бойового резерву. Так, минулого року ми тимчасово повернулися до практики набору солдатів строкової служби. Загалом лави прикордонників поповнили близько 4 тисяч військовослужбовців. Після базової підготовки усі вони були направлені до підрозділів кордону. Жоден з них не потрапив до зони АТО. Необхідність набору строковиків була продиктована очікуваною демобілізацією значної кількості військовослужбовців 5 та 6 хвили. Відповідно, ми не могли допустити зниження ефек-

тивності охорони кордону. Однак після того, як за сприяння Президента України, Міністра МВС, Уряду та небайдужих народних депутатів прикордонникам суттєво підвищили грошове забезпечення, кількість охочих проходити службу за контрактом в ДПСУ помітно зросла. Як наслідок, ми не будемо продовжувати практику набору солдатів строкової служби. Зараз у цьому немає необхідності.

До речі, понад 10% військовослужбовців-строковиків виявили бажання проходити службу в ДПСУ вже на контрактній основі. Я вважаю, що це непоганий результат.

Від початку 2017-го на адмін-межі із окупованим Кримом:
ОФОРМЛЕНО
 680 тис. осіб та 115 тис. транспортних засобів;
ВИКОНАНО
 понад 2,5 тис. доручень правоохоронних органів;
ВИЛУЧЕНО 5 од. зброї та 230 боєприпасів;
ПРИПИНЕНО незаконне переміщення товарів у 110 випадках на майже 650 тис. грн.

– Останнім часом соціальні мережі накривають хвилі коментарів, пов'язаних із заборонами на в'їзд іноземців з боку прикордонників. Скільком росіянам поставлена ця заборона минулого та цього року, і скільки з них – російські актори чи співаки (відомі люди)?

– Державна прикордонна служба діє виключно в межах своїх повноважень і в інтересах держави. Своєї дії ми чітко координуємо із СБУ, Національною поліцією та іншими правоохоронними органами. Порядок заборони в'їзду в Україну для іноземців визначений Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Минулого року органи охорони кордону заборонили в'їзд в Україну 5379 іноземцям. 1239 з них – громадяни Російської Федерації. Цього року загальна кількість заборон вже сягнула майже 2,5 тисяч. 616 із них – це громадяни РФ. Що ж стосується артистів та інших публічних діячів з Росії, то на цей момент їх близько 40 осіб.

– Повертаючись до питання підняття грошового забезпечення персоналу і зацікавленості людей у службі на державному кордоні. Як Ви оцінюєте фінансування грошового забезпечення та технічного оснащення відомства? Яку іноземну допомогу отримує ДПСУ цього року?

– У державному бюджеті України на 2017 рік обсяг видатків, передбачених для Держприкордонслужби, становить 7 млрд 063,2 млн грн.: за загальним фондом – 7 035,3 млн грн.;

за спеціальним фондом – 27,9 млн грн.

Міністерством фінансів робимо усе, щоб вже до Дня прикордонника вирішити це питання.

Президент України Петро Порошенко та прем'єр-міністр України Володимир Гройсман надали відповідне доручення щодо прискорення вирішення цього питання. Водночас вже найближчим часом, не чекаючи змін до бюджету, плануємо розпочати виплату підвищеної винагороди за участь в АТО шляхом помісячного перерозподілу коштів.

Стосовно додаткових коштів на технічне оснащення – з метою виконання заходів з підвищення обороноздатності і безпеки держави, для покращення матеріально-технічного забезпечення прикордонного відомства Адміністрація Держприкордонслужби звернулася до Верховної ради України, Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства внутрішніх справ з проханням виділення додаткових асигнувань за рахунок коштів, конфіскованих за корупційні правопорушення у сумі 500 млн грн.

“ Ефективність «інтелектуального кордону» підтверджується тим, що після встановлення системи візуально-технічного спостереження на ділянці відділу «Дергачі» кількість порушень кордону тут фактично зведена до мінімуму.

У структурі загального фонду бюджету: 6 млрд 122,9 млн грн. – на видатки споживання (87%); 912,4 млн грн. – на видатки розвитку (13%). Обсяг бюджету складає 27,5 % від запиту на 2017 рік, подано потребу до МВС на суму 25 млрд 557,1 млн грн.

Щодо грошового забезпечення – на сьогодні прикордонники очікують збільшення грошової винагороди за участь в АТО, як це визначено Главою держави. На жаль, через обмеженість фінансових ресурсів, такого рівня виплат поки що не досягнуто. Проте ми спільно з Міністром МВС та

У разі виділення додаткових коштів ці асигнування будуть спрямовані на закупівлю озброєння, боєприпасів, броньованої, спеціальної автомобільної та інженерної техніки, модернізацію вертольотів та корабельно-катерного складу Морської охорони.

– Дякую Вам за змістовні відповіді, вони обнадіюють. К

Олег СЛОБОДЯН

ТЕРИТОРІЯ СПЕЦНАЗУ

У Навчальному центрі підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота у Черкасах відбулась урочиста церемонія відкриття навчально-тренувального комплексу та смуги перешкод.

В заходах взяли участь перший заступник голови Держприкордонслужби генерал-лейтенант Василь Серватюк, заступник міністра внутрішніх справ Вадим Троян та керівник відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні Крістофер Сміт.

– Разом з американськими партнерами ми робимо новий крок для подальшого розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії протиправній діяльності на державних кордонах нашої країни, – зазначив Василь Серватюк. Також він подякував Посольству США за фінансування проектів та всебічну підтримку Навчального центру на шляху до євроатлантичних стандартів. Адже за останні роки Черкаський Навчальний центр отримав статус міжвідомчого та міжнародного.

У свою чергу керівник відділу з правоохоронних питань посольства США в Україні Хрістофер Сміт наголосив, що він радий відзначити ще один спільний збуток.

– Пригадую 2014 рік, – зазначив Сміт, – коли я прибув до України, і ми розпочали спільну роботу, пам'ятаю всі ті нелегкі кроки, які привели нас до сьогоднішньої події. Тоді ми обговорювали, як можемо допомогти прикордонній службі протистояти тим викликам і загрозам, які з'являлися на українському кордоні. Сьогодні ми вже маємо чим пишатися. І попереду у нас ще багато спільних проектів.

Новий тренувальний комплекс імітує одно- та двоповерхові будинки, призначені для відпрацювання затримань правопорушників у приміщеннях спецпідрозділами ДПСУ. Кошти на виготовлення, поставку і монтаж надійшли в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Стале реформування Державної прикордонної служби України», що фінансується Державним департаментом США.

Також американські колеги передали автомобіль Range Rover, спеціально обладнаний для перевезення джерел іонізуючого випромінювання, зокрема штучних радіоактивних речовин та елементів: урану, радію, цезію, стронцію тощо.

Наприкінці офіційної церемонії персонал прикордонного відомства, спецпідрозділ «Дозор» продемонстрував виконання тактичних дій з проникнення в будівлю різними способами з різних кутів та затримання правопорушників у приміщеннях. **К**

Володимир ДАШУК

Кремль давно вже оголосив їм війну, ФСБ розпочала полювання. Регулярні атаки ворожих хакерів на сайт стали причиною уваги до них міжнародних спостерігачів. Російські ЗМІ приписують їм фінансування від СБУ та ЦРУ. Чому? Все просто – вони випалюють російські таємниці напалмом.

Це один з потужних ресурсів, що публікує власні розслідування й докази російської агресії в Україні. Неформальне об'єднання однодумців без рангів чи звань працюють задля спільної перемоги. Вони готують матеріали для українських делегацій в ПАРЄ, ОБСЄ, НАТО, міжнародний суд ООН. З аналізу IP-адрес відвідувачів сайту відомо, що його читають у Держдепартаменті США, штаб-квартирі НАТО, урядових структурах Швеції, Німеччини, Франції, Болгарії, Нідерландів, Канади, Словаччини, Естонії, Грузії, Латвії... Нещодавно у Китаї показали репортаж порталу InformNapalm, що свідчить про зацікавленість «східноазійського тигра» розкритими таємницями Кремля.

Не всіх інформаційних розвідників цієї спільноти можна називати. Проте нам вдалося поспілкуватися з людиною, яка зняла маску зі свого обличчя і попри погрози публічно висвітлює діяльність організації та відповідає на запитання журналістів, працівників спецслужб та влади. Михайло МАКАРУК – речник міжнародної розвідувальної спільноти InformNapalm – розповів нам чимало цікавого.

Спільнота InformNapalm інформаційно випалює ворога конкретними фактами і розслідуваннями. Вона створена у лютому-березні 2014 року як варіант прориву інформаційної блокади та демонстрація доказів російської агресії, спочатку замаскованої під «кримську самооборону» і громадянське протистояння в Україні.

Крім волонтерів-розвідників, які збирають та аналізують інформацію з відкритих джерел (відео і фото-факти, дані супутникових знімків, інформацію з профілів у соціальних мережах), та інсайдерів у зоні АТО, чималу частину Спільноти InformNapalm складають волонтери-перекладачі, які публікують інформацію на двадцяти мовах світу.

Засновник – головний редактор сайту InformNapalm.org і волонтер, військовий журналіст Роман Бурко з України. Співзасновник – розвідник і військовий аналітик Іраклій Комахідзе з Грузії.

Спільнота веде кілька каналів на YouTube, де викладає результати розслідувань. Один з перших відеороликів, розміщених InformNapalm, демонстрував дії військовослужбовців РФ, так званих «зелених чоловічків», проти української військової частини в Севастополі. За першу добу це відео набрало близько двох мільйонів переглядів. Кадри допомогли зрозуміти суть подій у перші дні російської спецоперації з окупації Криму.

З весни 2014 року спільнота зосередилася на пошуку інформації, корисної для сил АТО в боротьбі проти терористів на Донбасі. Працювали за кількома напрямками: прослуховували канали «Zello» (мобільний додаток емітує роботу звичайної рації, але через Інтернет), якими користувалися терористи для координації своїх дій; склали мапи блокпостів ворога, його інфраструктури, скупчень особового складу та техніки. Оскільки на той час ще не було чіткої лінії розмежування, волонтери InformNapalm

InformNapalm

**INTERNATIONAL VOLUNTEER
COMMUNITY INFORMNAPALM**

At this moment the International Volunteer Community InformNapalm is a well-established online resource which presents its own investigations and provides reports about the Russian aggression in Ukraine and Syria. The community of volunteers carefully gathers, analyzes and presents the facts of the Russian army's participation in the undeclared war in Donbas. Besides the intelligence work who do the open source investigations (based on the videos and photos, satellite pictures and social network profiles). A great role in this community is played by the volunteer-translators, who translate the information gather into 29 languages. The volunteer project appears to be a kind of a network between the variety of people of different professions, political views, nationalities and religions from all across the world.

допомогали військовим проаналізувати місцевість і, за допомогою інформації від інсайдерів на окупованих територіях, складала аналітичні зведення про дії ворога.

Влітку-восени 2014-го на Донбасі розгорнулися повномасштабні військові дії, в яких брали участь регулярні російські війська. В цей час волонтери спільноти Артем Василенко та Роман Бурко публікували регулярні зведення з поля бою. У матеріалах була сильна аналітична складова, зокрема, застереження силам АТО стосовно небезпечних маневрів ворога, з'явилося попередження про загрозу катастрофи в секторі «Д» (Ловайський котел). Всі зведення були ілюстровані мапами, які ворог потім називав «натовськими».

СПІЛЬНОТА INFORMNAPALM ІНФОРМАЦІЙНО ВИПАЮЄ ВОРОГА КОНКРЕТНИМИ ФАКТАМИ І РОЗСЛІДУВАННЯМИ. ВОНА СТВОРЕНА У ЛЮТОМУ-БЕРЕЗНІ 2014 РОКУ ЯК ВАРІАНТ ПРОРИВУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЛОКАДИ ТА ДЕМОНСТРАЦІЯ ДОКАЗІВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.

Намагаючись приховати свою участь у війні на Донбасі, Кремль усіляко приховував інформацію про загиблих в Україні російських кадрових військовослужбовців. Активісти спільноти оприлюднювали персональну інформацію про загиблих та поранених російських солдатів. Українські силовики неодноразово передавали волонтерам ексклюзивні відео з допитами полонених бойовиків та військовослужбовців російської армії. Так були оприлюднені свідчення сержанта Євгенія Тура в/ч 30616-6 (523-й гвардійський навчальний мотострілковий полк) та російського терориста зі складу «ДНР» Федора Устинова.

Волонтери Спільноти InformNapalm зібрали докази причетності Російської Федерації до знищення малайзійського Boeing 777 у небі над Донбасом. Зокрема, матері-

али двох розслідувань було передано поліції Нідерландів. Перше було пов'язане з ідентифікацією в профілі російського військовослужбовця строкової служби автомобільного батальйону в/ч 83466 147 АБМО РФ Дмитра Зубова фотографій з пересуванням колони зенітно-ракетних комплексів «Бук» до українського кордону. Це було за 14 днів до трагедії рейсу МН17. Після оприлюднення даних сторінку Дмитра Зубова поспішно видалили і спробували затерти інформацію, але вона збереглася в архівах і досі доступна для ознайомлення.

Друге розслідування InformNapalm стосувалося вже тягача Volvo, що перевозив «Бук» територією, що контролювали бойовики. Фотографія цього тягача є речовим доказом у звітах слідчої групи.

НЕ ДЛЯ ВСІХ

Не все, що відомо спільноті InformNapalm, оприлюднюється. Інформація – це зброя на кшталт ядерної енергії, яка позбавляє людину від багатьох проблем, але водночас може стати руйнівною силою.

– Ми працюємо за чотири напрямками. Перший – OSINT (Open source intelligence) – розвідка на основі відкритих джерел, аналіз інформації, – розповідає Михайло Макарук. – За матеріалами сторінок російських військових у соцмережах ми публікуємо статті, ілюстровані скріншотами порталів Вконтакте та Одноклассники. Проводимо ідентифікацію зброї та техніки по відео на пропагандистських каналах терористів і російських ЗМІ, аналізуємо супутникові знімки, дані БПЛА. Іноді телефонують хлопці з передової і кажуть: «Ми безпілотник збили, прийдіть поколупайтеся». Військовослужбовці елітних російських підрозділів часто стають об'єктами інформаційної розробки через їхні селфі в зоні бойових дій.

Другий напрям нашої роботи – це власна агента, яку ми нікому й ніколи не відкриваємо. Серед них є законспіровані агенти, які працюють на окупованій території. Третій напрям – робота волонтерів, а також наших військових з усіх силових структур. Здебільшого це ССО, вони відкрито йдуть на контакт, СБУ і ЗСУ, розвідбати. І останнє – нам люб'язно допомагають професійні хакери. Вони тільки сьогодні почали відкриватися, хоча щільно працювали ще з 2014 року.

Операція Surkovleaks (оприлюднення даних електронної пошти приймачів Владислава Суркова українськими кібер-активістами – прим. автора), почалася в липні 2014-го. І тільки зараз ми публікуємо матеріали проведеної роботи. Це був колосальний труд. Публікації про зламування канцелярії Суркова вийшли на сторінках світових ЗМІ: Daily Mail, BBC, The Times, Radio Free Europe/Radio Liberty, The Guardian. Деякі західні експерти припускали, що за зломом стоять спецслужби США. На їхню думку, відео, яке супроводжувало публікацію SurkovLeaks, було зроблене на високому професійному рівні, а також перекладене кількома іноземними мовами. Тобто інформаційний супровід операції хактивістів Українського Кіберальянсу з боку волонтерів міжнародної спільноти InformNapalm оцінили як роботу спецслужб США.

Певну інформацію ми можемо оперативно публікувати: там хтось перемістився, там щось цікаве знайшли, щось вибухнуло тощо. А є глобальна аналітика, яка накопичується, опрацьовується, а обнародується згодом. Наприклад, як особисті дані танкістів всієї 136-ї бригади, військовослужбовців 205-ї омсбр ЗС РФ, зв'язківців 136-ї бригади на Донбасі, також цикли як Frolovleaks, Surkovleaks. Ще передаємо інформацію, здебільшого через особисті зв'язки, по лінії ССО та контррозвідки, військовим аташе, представникам Міністерства інформаційної політики України для подальшого використання в міжнародних заходах. Деяким народним депутатам, з якими познайомилися під час Революції гідності. За кордонні ЗМІ також отримують розвіддані від InformNapalm.

INFORM АКЦЕНТ

— Перш за все, всіх, хто є рупором Кремля всередині країни — звільнити. Конкретніше: Ігор Гужва, газета і радіо «Вести», Євгеній Мураєв — телеканал «News One», який кричить у рекламі та на білбордах по Києву: «Ми не боїмося». Цікаво, чого саме? Що вони сепари? «Інтер» давно пора відправити на цвинтар.

Яка може бути контрпропаганда, якщо «Інтер» провів Марш Пам'яті «Безсмертний полк» та продовжує проєкт «Наш полк», розпочатий саме 2014-го. Необхідно «закрутити їм гайки». Нашій країні потрібна тотальна українізація. У Києві україномовну школу важко знайти. Про Харків я взагалі мовчу.

Друге — інформаційна складова. Популяризація власних ЗМІ, зокрема, силових. Вони у нас мають бути скрізь і завжди. Чому ми не можемо купити військове видання нашої країни, яке вільно лежало б на полиці супермаркету? Сьогодні там демонструють що завгодно, тільки не військові журнали чи газети. А від того мотлоху, що там лежить, жодної користі. Можна розпочати з невеликих тиражів, і їх розкуплять до останнього примірника. «Рашка» витрачає кожного року 3,5 млрд доларів на пропаганду.

Третє — популяризація українського кінематографу. Поки що помітні лише «любительські» фільми. Де ж державна політика? Що в нас акторів немає? Чи недостатньо учасників знакових подій.

Четверте — варто боротися за свого глядача. П'яте — політична складова. Нам потрібен жорсткий проєкт про колабораціонізм, а також про популяризацію своїх силових структур.

Потрібно відходити від «совкової» ментальності. Вибачте, але через 20 років всіх, хто жив у СРСР не стане. Ви спитайте пацана, який ходить у 11 клас, — What is Russia? Він скаже, що для нього це невідома дика країна, і скоріше він поїде в Польщу ніж в Росію.

BALTIC DEFENCE COLLEGE

— Дмитро Тимчук створив інформаційний консорціум «Бастіон», який об'єднує зусилля громадських та урядових організацій для протидії російській пропаганді. Ідея створення такого консорціуму виникла після візиту до Києва представників Міжнародного центру безпеки з Естонії, яких цікавив досвід українських неурядових організацій щодо ведення інформаційної війни проти Росії. Тоді естонці й запросили нас виступити на форумі Baltic Defence College Annual Conference on Russia «Non-linear Warfare: The Russian Challenge» («Як Росія діє у нелінійній війні на практиці» — переклад автора).

У заході взяли участь офіцери країн НАТО, військові експерти та інші спеціалісти військової справи. Зважте, що для європейців російсько-українська війна — це підручник, робота над помилками. Вони уважно вивчають всі складові цього збройного конфлікту: інформаційні, політичні, економічні, релігійні, воєнні. Ми показали результати нашої роботи в сфері OSINT: щодо ідентифікації російських військових підрозділів, офіцерів та солдатів, зразків озброєння та техніки. Родзинкою стала презентація SurkovLeaks як доказу політичної агресії РФ та приклад використання релігії у війні — FrolovLeaks.

Поляки запитували: «Що ви думаєте з приводу інформаційної війни проти наших країн?». Я відповів: «У мене для вас дві погані новини: перша — та війна триває як мінімум з 2007-го, і друга — ви її безслідно «профукали». У декого був шок, на відміну від американців з канадцами, які дуже добре все розуміли.

Прибалтійські країни налякані, у них страх ще з сорокових років залишився. Не варто забувати, що Псковські, Петропавлівські, Білгородські бази, можуть легко бути туди направлені. Поляки пам'ятають, що поряд Калінінград. Угорці вже отримали проросійську партію в парламенті. Чорногорці вчинили держпереворот через них. Атака Кремля у дії по всьому світові. Росія поводить себе як держава-хуліган. Регулярно провокує Балтійські країни порушенням морських і повітряних кордонів. Їм здається, що так вони демонструють свою силу. Біда у тому, що західний світ поки що дозволяє такі дрібні провокації. Туреччина свого часу збила один такий російський літак і подібні польоти одразу закінчилися.

ВІЙСЬКОВИЙ ПЛАЦДАРМ

— Я би приділив більшу увагу захисту наших територіальних кордонів з Республікою Білорусь. Команда InformNapalm публікувала власне дослідження, що 90% вищого керівництва цієї країни проходили навчання в РФ або є етнічними росіянами. В одному з білоруських елітних підрозділів, зокрема в ССО у Мар'їній Горці неподалік від Мінська, офіцери кричать «НОВОСИБ вперед» (футбольна кричалка — прим. автора), а це вже серйозне поглинання. Армія Білорусі більш наповнена лояльними до ідеї «русского мира» ніж українська зразка 2015-го року. На території Білорусі знаходяться військові бази РФ, включно з військовим аеродромом, де вони мають право розміщувати комплекс ПВО. Ще поряд Псковська та інші новосформовані високомобільні бригади, грубо кажучи, Росія має достатньо підстав вважати Білорусь своїм військовим плацдармом.

На початку березня у Білорусі показали два фільми — «Дзвінок другу» і «Білий легіон чорних душ» — що дискредитують українську історію, а також Революцію гідності. Мета проста — відбилити білоруську владу на фоні затримання опозиційних сил і ведення антиукраїнської риторики.

ВОЛОНТЕРИ СПІЛЬНОТИ INFORMNAPALM ЗБРАЛИ ДОКАЗИ ПРИЧЕТНОСТІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ДО ЗНИЩЕННЯ МАЛАЗІЙСЬКОГО BOEING 777 У НЕБІ НАД ДОНБАСОМ. ЗОКРЕМА, МАТЕРІАЛИ ДВОХ РОЗСЛІДУВАНЬ БУЛО ПЕРЕДАНО ПОЛІЦІЇ НІДЕРЛАНДІВ.

YANDEX ЗАГРОЗА

— В Україні використовують здебільшого Google, але Яндекс до нас заходить з великим пакетом грошей і розповсюджує багато інших сервісів, додатків (Яндекс-таксі, свої браузері, пошукову систему, Яндекс-навігатор). Мені

цікаво, як Укравтодор міг підписати меморандум щодо співпраці з Яндексом? Це може призвести до диверсії на території України. Адже пропускна спроможність доріг — стратегічно важлива інформація для наших військ. Ці додатки можуть використовувати ваші ж дані проти вас.

Далі поштові скриньки Yandex.ru, Mail.ru, Vigmir.net тощо, до них же приєднуються незрозумілі сайти знайомств і соцмережі Вконтакте та Однокласники. Вконтакте розробляє неадекватні, антиукраїнські, антидержавні групи. СБУ неодноразово показувала схеми, коли під псевдопатріотичними групами в наш простір впроваджуються певні темники. Державним службовцям і силовикам давно варто було б обмежити дозвіл розміщення інформації про себе.

Не існує в Росії недержавних компаній, які працюють за кордоном. Яндекс офіційно озвучив, що золоту акцію віддав під вплив державного «Сбербанку». Виходить, російське керівництво повністю контролює цю компанію. Це маніпулювання інформаційним простором України. Гра з ворогом, яка нам не потрібна.

Завдяки спільним зусиллям Михайла Макарука та журналістів, 16 травня Президент Петро Порошенко підписав рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів». Це означає, що до санкційного списку України на три роки потрапили російські Mail.ru, Яндекс, Вконтакте, Однокласники, телеканали (РЕН ТВ, НТВ ПЛЮС, РБК, ТНТ, «Первый канал»), також деякі банки та авіакомпанії, кийвське відділення «Лабораторія Касперського» і компанія «Доктор Веб». Загалом у списку — 1228 фізичних осіб та 468 юридичних.

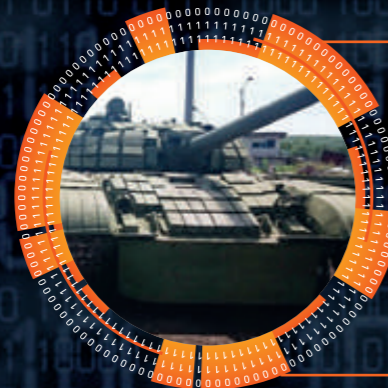
THE HAGUE 3:1

Нині поширюється процес звернення української сторони з позовами до міжнародних судів і арбітражів проти РФ. Можна припустити, що це лише початок великого судового протистояння двох держав.

Команда InformNapalm спеціально для Гааги оприлюднила конфіденційні дані, знайдені у комп'ютері начальника штабу розвідувального батальйону 136-ї бригади ЗС РФ, а саме докази перекидання російських танкістів до України. Закрита частина інформації для зведеного аналізу була ексклюзивно надана волонтерам InformNapalm хактивістом Українського кіберальянсу (Ukrainian Cyber Alliance, USA і Кібер Хунти).

Дорошенко Олег Володимирович став об'єктом досліджень хактивістів USA після перебування на Донбасі, де заходив у свою особисту поштову скриньку з комп'ютера кадрового розвідника, який був у відрядженні в період, ймовірно, з осені 2014 до зими 2015 року та обіймав посаду начальника штабу розвідувального батальйону 136-ї омсбр ЗС РФ (в/ч 63354) у званні капітана ЗС РФ.

Активісти отримали документальне підтвердження факту перекидання військовослужбовців з Буйнакська (в/ч 63354) на кордон з Україною в серпні 2014 року, зокрема – в населений пункт Поповка (Кам'янський район Ростовської області), що за 18 км від Ізвариного (Краснодонський (Сорокинський) район, Луганської області).

КОМАНДА INFORMNAPALM СПЕЦІАЛЬНО ДЛЯ ГААГИ ОПРИЛЮДИЛА КОНФІДЕНЦІЙНІ ДАНІ, ЩО БУЛИ ЗНАЙДЕНІ У КОМП'ЮТЕРІ НАЧАЛЬНИКА ШТАБУ РОЗВІДУВАЛЬНОГО БАТАЛЬЙОНУ 136-ї БРИГАДИ ЗС РФ, А САМЕ ДОКАЗИ ПЕРЕКИДАННЯ РОСІЙСЬКИХ ТАНКІСТІВ ДО УКРАЇНИ.

Завдяки зламаній пошті капітана Дорошенка стало відомо, що група Буйнакських військовослужбовців у прикордонному з Україною населеному пункті Поповка Кам'янського району налічувала близько 500 осіб: розвідників, танкістів та артилеристів.

У наказах по військовій частині влітку-осени 2014-го «службове відрядження» було змінено і викладено в редакції «виконання завдань в складі угруповання військ (сил) «Південь» на території Ростовської області, підставою для цього стало бойове розпорядження, а в деяких випадках – телеграми начальника штабу 58-ї армії. Саме це поняття об'єднує документацію щодо виявлених нами в Україні військовослужбовців з Буйнакська.

Військовослужбовці 136-ї омсбр ЗС РФ відповідно до наказів приступили до виконання бойових завдань у складі угруповання військ «Південь». Ці матеріали стали додатковою доказовою базою для міжнародного суду.

Отже розглянемо рішення Міжнародного суду ООН, озвучене 19 квітня, за результатами слухань, що відбулися 6-9 березня цього року. Справа «Україна проти Росії»: Україна обвинувачує Росію у порушенні двох міжнародних конвенцій – Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

1. Вимогу України змусити Росію виконувати положення Міжнародної конвенції щодо ліквідації всіх форм расової дискримінації суд задовольнив. Порушенням положень Конвенції визнано заборону Меджлісу, порушення прав на здобування освіти українською мовою шкіл, також прозвучало формулювання «безпідставне затримання громадян» і «політичні та культурні утиски українців» на окупованому півострові.

2. Щодо затвердження тимчасових заходів проти РФ за Конвенцією щодо заборони фінансування тероризму, суд відмовив. Причина – на думку суддів, Україна не надала достатніх і беззаперечних доказів відповідальності російської сторони за загибель цивільних осіб на Донбасі. У формулюванні головуючого судді Ронні Абрахама це прозвучало так: «Україна не дотрималася тих стандартів доказової бази, щоб довести умисність перерахування коштів (для суб'єктів Л/ДНР)». Водночас він підкреслив, що суд визнав свою юрисдикцію у цій справі, що можна вважати плюсом на користь України у подальших слуханнях з цих питань.

Це рішення є проміжним. Згодом відбудуться збори сторін, щоб Міжнародний суд ООН визначився, яким буде календарний розклад розгляду справи по суті.

Михайло Макарук вважає рахунок вердикту слухань – 3:1 на користь України. – Це не є зрада, певною мірою, – говорить речник

АРМІЯ РФ У ВІЙНІ НА ДОНБАСІ

Напалму, – грузини свого часу взагалі не отримали юрисдикції на розгляд позову. Гаазький трибунал і міжнародний суд – це досить бюрократизована система, яка працює повільно, кожне рішення приймає дуже виважено. Нам не було відмовлено у всьому.

Перший дзвіночок пролунав, Москві дали зрозуміти, що Гаага буде розглядати позови.

Далі питання кваліфікації наших юристів і якісної роботи МЗС. Загалом 3:1. Сказали, що так, це наша юрисдикція, порушуються права та свобода. І одна поразка – не надали достатньо доказів, що РФ фінансує тероризм. Ще раз наголосую: мова йде про міжнародний суд, у якому кожне слово дипломата має бути підкріплене письмовим рішенням. Тому ніхто не може зараз сказати на весь світ, що Росія фінансує тероризм. РФ має лобі по всьому світові, зокрема інформаційне, яке показує зовсім іншу картинку. Над цим ми і маємо працювати, як ззовні, так і всередині України.

Неможливо розповісти про всі напрямки роботи спільноти InformNapalm в одному матеріалі. Це приклад консолідації зусиль і справжньої волонтерської роботи на основі взаємодії в мережі людей з різних країн світу. Це активні, креативні, самовіддані професіонали. Життєві історії кожного з них по-своєму цікаві й, мабуть, колись увійдуть в історію боротьби за свободу і незалежність України...

Новини (Крим, Донбас, Сирія, Світ), дослідження, розслідування, мапи, бази даних, інфографіку можна переглянути на сайті informnapalm.org.

НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

f Журнал «Кордон»

ua_border_service

КОРДОН

13.01. О 20:00 незаконні збройні формування майже годину вели вогонь зі стрілецької зброї та підствольних гранатометів по позиції контрольного поста «Мар'їнка».

25.01. Бойовики здійснили обстріл дорожнього коридору Донецьк – Курахове, що на лінії розмежування в районі проведення АТО. З 21:30 до 23:30 терористи гатили зі стрілецької зброї, підствольних гранатометів та мінометів у напрямку контрольного поста «Мар'їнка».

31.01. Незаконні збройні формування майже півгодини з 18:40 вели вогонь зі стрілецької зброї по позиціях «Мар'їнки».

02.02. Терористи з міномета та крупнокаліберної зброї шість разів обстріляли позиції КПВВ «Мар'їнка». Поблизу блокпосту розірвалося 10 гранат. Внаслідок обстрілу контрольного пункту пошкоджено два модулі, де прикордонники здійснюють пропускні операції.

07.02. Надвечір російські найманці вели прицільний вогонь зі стрілецької зброї та гранатометів по блокпосту «Мар'їнка». Декілька гранат розірвалося зовсім неподалік.

08.02. Після 20:00 терористи майже годину прицільно обстрілювали зі стрілецької зброї та мінометів контрольний пост «Мар'їнка». Понад десяток гранат розірвалися поряд з блокпостом, де несуть службу прикордонники спільно з військовослужбовцями Збройних сил.

12.02. Увечері в напрямку контрольного поста «Мар'їнка» бойовики палили зі стрілецької зброї та гранатометів. За 50 метрів від блокпосту розірвалися близько десяти гранат.

16.02. Незаконні збройні формування з мінометів, стрілецької зброї та гранатометів двічі обстріляли позиції контрольного пункту в'їзду – виїзду «Мар'їнка» та одноименого контрольного поста. Поблизу КрП зафіксовано розриви гранат.

17.02. О 19:10 терористи відкрили вогонь по позиції контрольного поста «Мар'їнка» із гранатомета та стрілецької зброї. За 50 м від КрП розірвалися дві гранати.

23.02. Близько 21-ї години незаконні збройні формування обстрілювали позиції контрольного поста «Мар'їнка» зі стрілецької зброї та автоматичного гранатомета.

24.02. Терористи відкривали вогонь зі стрілецької зброї та крупнокаліберних кулеметів у напрямку дорожніх коридорів через лінію розмежування. Вогонь вівся по позиціях контрольного поста «Майорськ».

28.02. О 5:25 російські найманці обстріляли контрольний пост «Мар'їнка» з гранатометів та стрілецької зброї. Гранати розірвалися поряд з контрольним постом.

02.03. Близько 12-ї години терористи з мінометів та стрілецької зброї гатили по позиціях ЗСУ та прикордонників поблизу КрП «Шахта Родіна». Обстріл завершився приблизно за півгодини.

03.03. Використовуючи стрілецьку зброю, о 21:05 терористи відкрили вогонь по позиціях контрольного поста «Мар'їнка», який вели більше години. Внаслідок обстрілу поранено прикордонника, якому надали першу медичну допомогу та доставили до медичного закладу.

31.03. Близько 15-ї години знову зазнав ударів зі стрілецької зброї калібру 7,62 мм контрольний пост «Мар'їнка».

13.04. Незаконні збройні формування обстрілювали дорожній коридор «Донецьк – Курахове», що на лінії розмежування в районі проведення АТО. Вогонь було відкрито о 21:25 з гранатомета та міномета в напрямку контрольного поста «Мар'їнка».

24.04. Близько 19:00 терористи обстріляли контрольний пост «Мар'їнка» зі стрілецької зброї та гранатометів.

26.04. Інспектор-кінолог Краматорського загону зі службовим собакою неподалік від лінії розмежування у лісосмузі виявив тайник з боеприпасами. У ньому було дві тисячі патронів калібру 5,45 та 7,62 міліметрів, три тротилові шашки, гранати Ф-1 та РГД, димові шашки і пристрій для спорядження кулеметних стрічок. Про знахідку поінформовано правоохоронні органи та представників ДСНС.

«ТИША»

На лінії розмежування не вщухають обстріли. Обстановка в зоні проведення АТО залишається напруженою. Попри домовленості про режим «тиші» російсько-терористичні війська обстрілюють КПВВ та позиції захисників України на лінії дорожніх коридорів. Під вогнем – КПВВ «Мар'їнка». Обстріли – з боку тимчасово непідконтрольного смт Олександрівка. Постраждалих серед цивільних громадян немає, але поранено одного прикордонника. За короткими зведеннями – постійна небезпека та колосальна напруга. Однак військовослужбовці прикордонного відомства продовжують нести службу та здійснювати контрольні операції в штатному режимі. Пропонуємо вам стислу хроніку подій останнього часу.

ІНФОРЕСУРС

На офіційному веб-сайті Держприкордонслужби запущено інформаційний ресурс «СТОП-ЛИСТ» для інформування правоохоронців про осіб, що незаконно відвідували ТОТ АР Крим. Отримана інформація буде використана як додаткова під час прикордонного контролю та прийняття правового рішення. На підставі ст. 204-2 КУпАП (Порушення порядку в'їзду – виїзду на/з ТОТУ) та ст. 13 ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземці, які порушили порядок в'їзду на ТОТ АР Крим або виїзду з неї, притягуються до адміністративної відповідальності та їм забороняється в'їзд в Україну строком на 3 роки.

Про вимоги законодавства України, яке регламентує порядок відвідування ТОТ АР Крим, можна ознайомитися на сайті Державної прикордонної служби України за посиланням <http://dpsu.gov.ua/ua/inozemci-ta-osobi-bez-gromadyanstva>.

БЕЗ ПРИЧИНИ?

23 березня російська сторона офіційно повідомила керівництво Чернігівського загону про тимчасове призупинення пропуску осіб і транспортних засобів, без пояснення причин, з 12:45 у пункті пропуску «Нові Юрковичі» (Брянська область, РФ), який розташовано навпроти українського пункту пропуску «Сеньківка» на Чернігівщині. Щоб люди, які подорожують, не бачили, що відбувалося, російський поліцейський патрульний пост завертав усіх на інші ділянки кордону, повідомляючи, що в Україні оголошено бойову тривогу. Деякі джерела поінформували, що на російському пункті пропуску зосередилися збройні люди у відповідній екіпіровці. Увечері того ж дня прикордонна служба ФСБ Росії відновила роботу згаданого пункту пропуску.

«ЗАЙВІ» І «ЗНИКЛІ»

З грубим порушенням норм міжнародного та вітчизняного законодавства і погоджених з Міжнародним комітетом Червоного Хреста модальностей на окуповані території з початку 2017-го вдерлося чотири російські «гумконвої». Загалом станом на кінець квітня їх було 64. З огляду на обставини, українські правоохоронці можуть лише здійснювати візуальне спостереження без виконання контрольних функцій. Проте і цього достатньо, щоб відзначити факти безцеремонності російської сторони.

Шістдесятий «гумконвой» охарактеризувався невідповідністю загальної кількості автомобілів, які незаконно прослідували через кордон 21 лютого у його складі, заявленим 20 автомобілям у попередній ноті МЗС РФ. У складі двох колон з 25 машин до того ж слідували два спеціалізовані авто РХБ-захисту, які не можуть належати до категорії «гуманітарного» вантажу першої необхідності.

Особливістю 61 «гумконвою», перекинутого 28 лютого, стало те, що бойовики відвітували про прибуття 15 машин із «допомогою», хоча Росія відправляла 25 вантажівок. Місцеперебування ще десяти машин невідоме.

64-м «гумконвоем», який заїхав на територію України 27 квітня у складі 41 автомобіля, нібито перевозили продукти дитячого харчування. Однією з вантажівок – медикаменти, однак вона була заповнена лише на 10%. Кількість машин, заявлена у попередній ноті РФ, не відповідала реальній.

ДОДАТКОВІ ОБМЕЖЕННЯ

Враховуючи загострення безпекової ситуації в зоні АТО та захоплення українських підприємств, розташованих на території окремих районів Донецької та Луганської областей, 15 березня РНБО України ухвалила рішення зупинити переміщення вантажів через лінію розмежування в районі проведення АТО на сході України залізничним та автомобільним транспортом. Голова ДПСУ Віктор Назаренко повідомив, що в межах компетенції наше відомство забезпечить виконання цього рішення.

За живе

Для протидії організованій злочинній діяльності на одній з доріг, що веде до лінії рубежу, поблизу смт Красноільськ, наприкінці березня прикордонники виставили контрольний пост зі шлагбаумом та відеокамерами для фіксації руху. Звичайно, таке рішення не сподобалося контрабандистам, які хотіли демонтувати обладнання. Та їм завадили місцеві активісти. Між групами виник конфлікт, який залагоджували прикордонники, поліція, адміністрація селищної та районної рад, представники Місії ОБСЄ.

Нова фішка

Організатори злочинних угруповань без докорів сумління використовують неповнолітніх мешканців прикордоння. Зокрема, останнім часом у восьми випадках припинення незаконної діяльності, як українськими, так і польськими правоохоронцями, було затримано 16 дітей та підлітків, яких переправляли через Західний Буг разом з цигарками.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Поки на сході України триває війна за незалежність і збереження територіальної цілісності держави, на заході – запеклий конфлікт між правоохоронцями і тютюновими контрабандистами, що останнім часом не лише обстоюють свій вигідний бізнес, а й поводяться особливо нахабно і намагаються чинити опір.

Образили

Прикордонники відділу «Ділове» Мукачівського загону під час патрулювання примітили поблизу кордону компанію. Невідомі несли пакунки, замотані у чорні поліетиленові пакети. Побачивши наряд, правопорушники скочили в Орел і кинулися навтьоки. Правоохоронці зробили два попереджувальні постріли вгору з пристрою для відстрілу гумових куль, та це не допомогло зупинити втікачів. Потім стріляли ще п'ять разів у напрямку зловмисників, аби їх зупинити, однак ті проігнорували законні вимоги правоохоронців.

А далі прикордонники дивувалися нахабству, коли за кілька годин до чергового відділу прикордонної служби надійшло повідомлення від поліцейських про скаргу місцевого мешканця, який мав сліди ураження від гумових куль, на дії охоронців рубежу. На ображеного контрабандиста, причетного до невідомої обробки із незаконного переміщення тютюнових виробів через кордон, складено протокол. Справу скеровано до суду.

Сумнівний імунітет

Нещодавно у пункті пропуску «Лужанка», що на українсько-угорському кордоні, правоохоронці затримали чергову дипломатичну контрабанду. Під час прикордонно-митного контролю водій мікроавтобуса Mercedes на білоруських дипломатичних номерах помітно нервував, відмовився виходити та відкрити авто для огляду. На іномарку спрацював і службовий собака. Автомобіль було заблоковано, на виклик прибули представники поліції та СБУ. В результаті перевірки з'ясувалося, що громадянин Монголії, який працює в дипломатичному представництві в Австрії, під виглядом дипломатичної пошти в автомобілі намагався перемістити велику партію сигарет з акцизними марками.

М'ясний «рулет»

На Буковині у вантажівці зі свининою, що направлялася до Болгарії, правоохоронці знайшли чималу партію сигарет. Працівники пункту пропуску «Порубне» розвантажували автомобіль Scania протягом цілої ночі – винахідливі ділки «обгорнули» ящики з контрабандним курином мороженою свининою. Із палет з майже 19 тоннами м'яса правоохоронці дістали 244 ящики із сигаретами різних марок. Загальна сума вилученої контрабанди разом з авто – понад два мільйони гривень.

Креативний підхід

У пункт пропуску «Шегині» березневої ночі прибула вантажівка MAN з напівприцепом, яким перевозили до Польщі деревне вугілля загальною вагою 9,6 тонн. У ньому у спеціальних пакунках, що мають форму вугільних брикетів, було розфасовано по чотири пакки контрабандних сигарет. Прикордонникам довелося постаратися, щоб вилучити куриво зі штучних брикетів, а ті – з вантажу вугілля.

Загальна кількість знайдених сигарет – понад 23 тисячі пачок, які оцінено у майже 380 тисяч гривень. Разом з курином вилучено 7,9 тонни деревного вугілля вартістю близько 87 тисяч гривень. Цікаво, скільки часу і ресурсів знадобилося контрабандистам, щоб так винахідливо оформити вантаж?

Аномальна поява

Наприкінці березня прикордонники Мостиського загону поблизу села Малніва у мікроавтобусі Mercedes Sprinter виявили 200 ящиків зі 100 тисячами пачок сигарет Queen Menthol білоруського виробництва без акцизних марок. Пояснити походження курива перевізники не змогли.

14 друзів-аквалангістів

Прикордонники відділу «Ділове» Мукачівського загону разом з румунськими колегами наприкінці березня завадили намірам групи контрабандистів «водолазів». На березі Тиси було затримано нашого співвітчизника у гідрокостюмі і 28 пакунків контрабандних тютюнових виробів, а згодом – його 13 поплічників у такій же екіпіровці, що повертались з Румунії після невдалої спроби заробити на контрабанді сигарет.

Цікаво, що з початку року під час оперативних заходів співробітники Держприкордонслужби, в тому числі із прикордонниками суміжних країн, у 13 випадках виявили 30 порушників, що використовували гідрокостюми.

Мутний чартер

У середині квітня в аеропорту «Бориспіль» прикордонний наряд спільно з працівниками фіскальної служби під час оформлення чартерного рейсу «Мінськ – Київ» виявили дві тисячі ящиків з тютюновими виробами загальною вагою майже 18,5 тонни – загалом близько мільйона пачок сигарет. Відповідних документів на вантаж не було, тож за фактом можливого ввезення підкацизних товарів розпочато кримінальне провадження.

Недосяжний зв'язок

Прикордонники Краматорського загону та митники у квітні в контрольному пункті в'їзду – виїзду «Мар'їнка» під час перевірки автомобіля, на якому наш співвітчизник прямував через лінію розмежування на невідконтрольну територію, під сидінням автомобіля виявили 8 тисяч карток поповнення мобільного оператора на загальну суму 400 тисяч гривень. Порушника та виявлену знахідку передано працівникам ДФС.

Оскільки обладнання українських операторів мобільного зв'язку на території ОРДЛО фактично захоплене бойовиками і перетворене на користь новостворених місцевих, вхідні – вихідні дзвінки на номери «Укртелекома», «Київстара», Lifecell неможливі. Там працює в автономному режимі лише «Vodafone-Україна», мережа якого є найбільшою на Донбасі і на момент початку конфлікту охоплювала близько 80% абонентів. За його допомогою на неконтрольованих територіях люди можуть додзвонитися до абонентів згаданих українських операторів. Тож картки поповнення на території окупованих областей є затребуваними.

Без гастрономічного інтересу

Оперативні співробітники Держприкордонслужби та відділу «Генічеськ» наприкінці квітня під час огляду судна, що повернулося з промислу в акваторії Азовського моря, виявили на борту знаряддя лову та чимало бичка. Під час перевантаження та оцінки вилучено представники Генічеського територіального відділу рибохорони встановили, що більше 80% риби не підлягає промислу. Загалом команда наловила більше 21 тонни бичка, завдавши збитку на загальну суму 2,4 мільйона гривень.

ВВАЖАЛИ, ЩО ВСЕ НА МАЗІ...

Щоденні зведення з українських кордонів рясніють широким переліком різних категорій затриманих осіб, транспорту, всілякої контрабанди тощо. Пропонуємо вашій увазі декілька знакових та вагомих прикладів останнього часу.

Під брендом «No name»

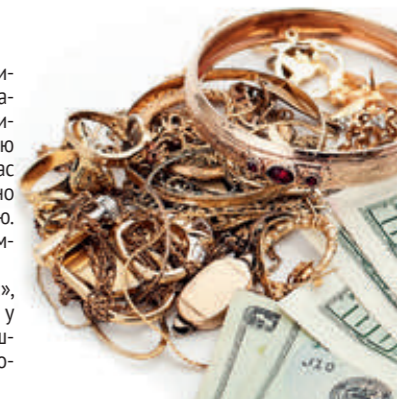
У рамках кримінального провадження, розпочато за повідомленням оперативних підрозділів прикордонного відомства, у Харкові спільна міжвідомча група з оперативних співробітників Східного регіонального управління Держприкордонслужби та фіскальної служби провела обшуки в двох цехових приміщеннях швейного виробництва, де виготовляли речі під брендом відомих марок. Виявлену продукцію ділки планували незаконно перемістити на територію РФ для подальшої реалізації.

У ході обшуку виявлено готову продукцію в асортименті, тисячу кілограмів ниток для пошиття одягу, чорнові записи бухгалтерії, оргтехніку, гроші. Загалом сума вилученого становить близько двох мільйонів гривень.

Коли жінка сяє

Через пункт пропуску «Гоптівка», що на Харківщині, наприкінці березня на виїзд з України прямувала Skoda, пасажирка якої помітно нерувала. Через це правоохоронці вирішили ретельно оглянути машину та багаж. Під обшивкою валізи жінки знайшлися ювелірні вироби із золота. Під час подальшого огляду на тілі нашої співвітчизниці виявлено ще 7 пакунків з прикрасами, обмотаних клейкою стрічкою. Вага виробів становить близько двох кілограмів. За скромними підрахунками, це понад 2,5 млн гривень.

До речі, днем раніше в пункті пропуску «Плетенівка», що теж на кордоні з Росією, правоохоронці вилучили у мешканця міста Дніпра, що прибув у пункт пропуску пішки, 300 ювелірних виробів зі срібла, прихованих в особистих речах.

Один у полі

Наприкінці березня співробітники Держприкордонслужби побачили літак AN-2, що маячив у нічному полі на околиці одного з сіл Кельменецького району на Буковині. Ані власника, ані пілота повітряного судна поблизу не було. З'ясувалося, що бортовий номер літака замаскований під інший, заявок на здійснення польотів у цьому районі не надходило, а дозвіл на виліт літака з вказаним бортовим номером на польоти не надавався. До того ж відповідно до реєстру цивільних повітряних суден згаданий літак там не значиться. За фактом було повідомлено підрозділи СБУ та Нацполіції в Чернівецькій області, власник літака встановлюється. К

Підготували ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО, ЛЮДМИЛА ТКАЧЕНКО
ЗА МАТЕРІАЛАМИ WWW.DPSU.GOV.UA

Гібридна війна на Сході України змушує знаходити резерви для боротьби з ворогом його ж зброєю. Російська пропаганда через кіно- і телеекрани досить ефективна і їй слід протистояти на цій лінії фронту. Український глядач має дивитися вітчизняні фільми і рівнятися на власних героїв. Вони є, вони захищають нас і про них знімають кіно. Нині українські кінематографісти розуміють, що повинні захистити інформаційний і культурний простір. Яка роль держави у цій боротьбі за глядача? Саме в день прийняття закону щодо підтримки кінематографії Голова Державного агентства України з питань кіно Пилип ІЛЛЕНКО розповів нам про революційні реформи та перспективи вітчизняного патріотичного кіно.

ФРОНТ КІНО

ми не обходимо увагою тих, хто захищає сьогодні Україну, і в Збройних Силах, і в інших структурах, тих, хто був на передовій, зокрема прикордонників. Ми підтримали вже кілька документальних проектів про захисників кордонів. Зараз в роботі ще два таких проекти. Скоро вони будуть завершені, влітку ми зможемо представити їх глядачеві. Нам дуже важлива оцінка людей, про яких це знято. Я знаю, що перший фільм сподобався. Він, до речі, був показаний в ефірі загальнонаціонального каналу з дуже непоганим рейтингом. Водночас на цю тему створюється масштабне ігрове кіно, зокрема зараз Ахтем Сеїтаблаєв знімає фільм «Кіборги», і в планах ще багато кінострічок.

– Підтримка національного кіно – питання стратегічне. Тривалий час в силу різних обставин держава цим нехтувала. Розкажіть, яка ситуація зараз, чи існує послідовна політика щодо військового патріотичного кіно?

– Саме сьогодні Верховна Рада проголосувала за Закон про державну підтримку кінематографії в Україні. Ця постанова суттєво посилить участь влади в розвитку українського кіно. А це один з головних інструментів і патріотичного виховання, і єднання нації. Кіно формує спільні образи, символи, в хорошому сенсі цього слова – міфи. І цим законом запроваджуються нові форми підтримки кіно. Більша частина коштів призначена для ігрових фільмів, нарешті будуть підтримані телесеріали. З'являються стимули для приходу в Україну іноземних міжнародних команд для участі у масштабних проектах через так званий кеш-ребейт (компенсацію витрат іноземним продюсерам при виробництві кінопродукції). Передбачено механізм захисту авторського права в Інтернеті. Все це сприятиме розвитку кінематографа. Держава останнім часом активно підтримує кіно, постійно збільшується фінансування, кількість фільмів. У нас зараз близько 50 ігрових і анімаційних повнометражних стрічок у виробництві. Такої цифри не було за всі роки Незалежності. Тобто майже 50 режисерів працює, більшість з них, до речі, знімає свій перший або другий повний метр. У цьому процесі задіяно багато людей, і ці фільми почали потрапляти до глядача: через кінотеатри, фестивалі, телебачення. Інтерес глядачів почав зростати. Раніше таких фільмів не було. Виросло ціле покоління, виховане на іноземному кіно. Звичайно, закордонні фільми не навчать таким цінностям як патріотизм. Зараз ми заповнюємо цей вакуум, знімаємо різноманітне кіно: ігрове, документальне, анімаційне. Це дозволить охопити всю потенційну аудиторію, а також представити наші фільми за кордоном. Однак головне для нас – український глядач. Ми знімаємо фільми про українців і наголошуємо, що прийшов час представити нашого нового кіногероя. Не такого, як це було раніше, нібито він слабкий, його перемагають, а він страждає. Ні, сьогодні ми хочемо показати справжнього українського героя – сильного, красивого, мужнього, готового до самопожертви, здатного йти проти течії, відстоювати свою Батьківщину. Тому

– До речі, якому жанру надається перевага: документальному чи ігровому?

– Якщо говорити про потенціал, то ігрове кіно легше донести до глядача. Документальні фільми рідко мають успішний прокат. Це більше формат телебачення або фестивалів. Кожного разу ми обираємо цільову аудиторію заздалегідь. Тобто ми з самого початку знаємо: фільм буде їздити по фестивалях чи зразу піде на телебачення. Це свідомий вибір, не можна охопити все одним продуктом. І крім того, я глибоко переконаний, що сила мистецтва і сила кіноіндустрії – у різноманітності жанрів. Я впевнений, що в нинішніх умовах будь-який український фільм – патріотичний. Тому що, на жаль, ми продовжуємо жартувати цитатами з радянського кіно. Ми досі не створили свій дискурс у цьому контексті, щоб апелювати один до одного в товариському спілкуванні цитатами з українських кінострічок. І ми прагнемо такі фільми створити. Це може бути комедія, драма, екшн, мелодрама, героїчний епос, історичний фільм чи кіно про сучасність. Головне – створити певний архетип, який нас об'єднає, і ми будемо впізнавати один одного за цією ментальною спільністю, духовним розумінням. Образ героя тут особливо важливий. Він може втілюватися по-різному, зокрема і в документальному фільмі, коли ми беремо реальну людину, спостерігаємо за нею в реальних діях, розповідаємо якусь історію. Важливо при цьому донести суть героїзму цієї людини і емоційно працювати з глядачем.

БЛИЗЬКО 50 ІГРОВИХ І АНІМАЦІЙНИХ УКРАЇНСЬКИХ СТРІЧОК ПЕРЕБУВАЮТЬ ЗАРАЗ У ВИРОБНИЦТВІ.

– Дійсно, такий образ потрібен. А наскільки таке кіно може бути комерційно привабливим для іноземного глядача. Так би мовити, українське кіно на експорт має перспективи?

– Такі фільми можуть бути комерційно привабливими, але є деякі нюанси. Сьогодні існує український фільм для української аудиторії і український фільм для міжнародної аудиторії. Останній ми теж підтримуємо. Як правило, вони створюються у міжнародному співробітництві кількома країнами. Однак є теми, яких потребує саме український глядач, і він заслужив, щоб для нього знімали. Аби таке кіно зрозумів іноземець, йому треба бути зануреним в українські реалії, в культурно-історичний досвід. Наприклад, «Поводир» – надзвичайно важливий фільм для України і знятий на високому рівні. Його міжнародна доля не

була такою ж успішною, як в українському прокаті, тому що це фільм, насамперед, про Україну, її історію. Щоб його зрозуміти, треба багато знати про нашу державу. Наведу реальний приклад: ми показували цю картину у Франції на Днях українського кіно, потім було обговорення. І от французький глядач поцікавився: «Як режисерові спало на думку створити такий сильний, фантастичний образ, нібито кобзарів везуть на страту у вагоні для перевезення тварин?». Для них це фантастичний образ, а для нас – суворая реальність нашої історії. На жаль, вони знають про нас значно менше, ніж ми про них. Саме через кіно ми намагаємося розкрити Україну іноземцям. Ми докладаємо багато зусиль для презентації українського кіно на різних ринках. На жаль, раніше в Україні вироблялося дуже багато продукції для Росії. Сьогодні значно менше, але це явище ще не зникло остаточно, і я дуже засмучений з цього приводу. На це немає державного впливу, бо це сфера приватного підприємництва. Однак нині виробничі потужності українського кіно розгорнуті в бік західних партнерів та ринків Азії. Наприклад, анімаційний фільм «Микита Кожум'яка» вже проданий у різні країни світу, зокрема, до держав Азії, в Корею, Японію, Китай. Ми працюємо для представлення українського кіно за кордоном, це тривалий процес. У кінематографічному плані ми – країна, яка виникає. Попри велику кінематографічну історію, перерва, яка була в українському кіно, змушує нас будувати все з нуля. Є і помилки, але успіхів більше. Майже на всіх кінофорумах у Європі наші проекти отримують відзнаки. Фестивалі вже серйозно ставляться до наших фільмів, цього року Україна візьме участь у програмі престижних міжнародних фестивалів саме з картинами, створеними за державної підтримки. Якщо більше знатимуть про нашу країну, то ми змінимо ставлення до себе у світі.

23 березня Верховна Рада ухвалила Закон «Про державну підтримку кінематографії в Україні» з пропозиціями Президента України.

Проект закону пропонує пряму державну підтримку кіноіндустрії за прикладом країн Європи. Йдеться про повернення іноземним виробникам частини витрат на виробництво фільмів, розвиток кінематографії та дистрибуційної мережі.

Важливо, що законопроект пропонує конкретні інструменти протидії піратству в Інтернеті, тепер власники авторських прав отримують можливість швидко блокувати нелегальний відеоконтент.

Закон регулює державне фінансування кінематографічної галузі. З революційних моментів: тепер в Україні вводяться так звані ребейти (повернення частини витрат іноземцям), що приверне до нас закордонні студії.

Для розвитку галузі суттєво, що кошти виділятимуть не лише на виробництво, але й на розвиток проекту, прокат, дистрибуцію та участь у фестивалях. Субсидії призначені лише для національних фільмів, тобто повністю або частково виготовлених в Україні, українською або кримськотатарською мовами.

Документальні, просвітницькі, анімаційні, дитячі, авторські фільми, а також дебютні стрічки можуть зніматися у формі державних закупівель в обсязі до 100% вартості виробництва.

Нагадаємо, що 2017 року на підтримку кіно виділено понад 500 млн грн. У рамках Дев'ятого конкурсного відбору кінопроектів Держкіно оголосило, що 48 короткометражних і повнометражних стрічок отримують державне фінансування. Серед них і три документальні тематичні фільми про героїв українських воїнів в зоні АТО: «Одесити на Донбасі», «Заміновані вірністю», а також «Перехрестя БАЛУ» – картина про прикордонників.

– Повернімося до наших суворих реалій, скажіть, як змінилася ситуація в кінематографі з початку війни за ці останні три роки?

– Так, ситуація суттєво змінилася, значно посилилася підтримка кіно. Найгірше було в чотирнадцятому році, тоді всім було важко, однак згодом ми відчули прогрес. Спочатку з'явилися невеликі бюджети, але вони почали вчасно надходити, потім зміна нормативно-правової бази, яка сьогодні втілюється в прийнятті нового закону. Збільшилися обсяги фінансування: якщо у 2015-му році ми відновили роботу над фільмами, які були зупинені раніше, то вже з кінця 2015-го запустили нові проекти. Зокрема, тоді було розпочато роботу над картиною «Війна на нульовому кілометрі». І зараз у нас величезна кількість фільмів у роботі, в прокат масово виходять українські кінострічки, збільшується їх присутність на телебаченні. Завдяки забороні російських серіалів з'явилися серіали українського виробництва. На жаль, не всі вони створені рідною мовою, але є тенденція до збільшення україномовного продукту. Гадаю, це пов'язано із прийняттям норм про обов'язкові квоти української мови в ефірі. І головне – глядач знову починає дивитися вітчизняне кіно. Причина зростання: в епоху

інформаційної війни кіно – це теж зброя. Росія багато років її використовувала. Ця зброя дуже небезпечна, вона скерована на мозок, на душі людей, вона перетворює громадян на об'єкти маніпуляцій. Ми бачимо, скільки Росія вкладала грошей у цей пропагандистський продукт: про спецназ, про диверсантів. Через кіно вони спотворювали картину світу. Значною мірою, причина проблем, які ми переживаємо, у тому, що протягом перших двох десятиліть незалежності недостатньо підтримувалась культура і кінематограф зокрема.

– Безсумнівно, для всіх українців війна – це горе, однак для кінематографістів, як би цинічно це не звучало, – це ще й матеріал для фільмів. Чи є запит за кордоном щодо фільмів про нашу реальність, чи цікавляться іноземні режисери і продюсери темою війни в нашій країні?

– Це дуже складне запитання. Якщо бути відвертим, іноді ця тема відлякує, адже Європа зайняла позицію відстороненого спостерігача за подіями в Україні, і щодо тієї агресії, яку Росія здійснює проти України. Можливо, їм не дуже приємно, коли про це нагадують, коли вони бачать, що дійсно сьогодні відбувається в нашій державі. З іншого боку, обходити це питання неможливо. Мистецтво не стоїть осторонь. Митець не живе у вакуумі, а все відчуває і художньо осмислює. У документальному кіно це зробити простіше, можна ілюстративно зафіксувати реальні події, а в ігровому кіно процес складніший. Проте серйоз-

ВПЛИВ КІНЕМАТОГРАФА НАДЗВИЧАЙНО СИЛЬНИЙ, ОСОБЛИВО В ЕПОХУ, КОЛИ ВСЯ ІНФОРМАЦІЯ СПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ ЗОБРАЖЕННЯ, ЧЕРЕЗ ВІЗУАЛЬНІ ОБРАЗИ, І МИ ПОВИННІ ЦИМ СКОРИСТАТИСЯ.

показувати фільми за кордоном, тим швидше зможемо змінити ситуацію. Не таємниця, що і за кордоном діє російська пропаганда, яка намагається нав'язати своє трактування всіх подій. У кожному готелі по всьому світу є Russia Today, крім того, є канал Росія1 тощо. Russia Today – це ще й англомовний продукт, тобто він зрозумілий усім і в Європі, і в Північній Америці, це страшний інструмент...

– На Вашу думку, чи з часом не мине мода на патріотичне кіно?

– Нині в Україні є запит на патріотичний меседж. Однак таку інформацію слід доносити у ненав'язливій формі. Ти не можеш примусити людину ХХ століття щось дивитися, як це було в Радянському Союзі. Слід творити це цікаво, не у вигляді чистої пропаганди, а складніше. Так ми і намагаємося робити. Зокрема, патріотичну ідею може доносити навіть не головний герой. Не знаю, чи в «Микиті Кожум'яці» всі звертали увагу на те, як виглядає хата, у що вдягнені персонажі, які предмети побуту – все це має ознаки трипільської культури. Якби ми сказали, що зняли фільм про трипільську культуру, я думаю, було б важче збирати глядачів у зали. Натомість ми підтримали пригодницький мультфільм про хлопчика і дракона, але там є явні риси української міфології і культури. Вплив кінематографа надзвичайно сильний, особливо в епоху, коли вся інформація сприймається через зображення, через візуальні образи, і ми повинні цим скористатися. **К**

Спількувалися Вадим КРУТІЙ та Леся МЕДВЕДЕНКО

НА ПЕРЕХРЕСТІ

Що далі ми від перших днів цієї війни, то більше відповідей отримуємо. Що відбувалося насправді, як склалися обставини, чи можна було змінити хід подій і найголовніше – чи був шанс врятувати тих, кого ми втратили. Кожна крапля інформації коштує неймовірно дорого, але вона вчить берегти те, що маємо...

На зйомках документального фільму «Перехрестя Балу» про події на останньому блокпосту за Дебальцевим, що неподалік Фащівки, я зустрівся із сержантом Олександром Степаницьким. Він на кілька днів залишив службу на лінії розмежування, аби поділитися з нами пережитим та взяти участь у реконструкції тих подій. Одна з наших розмов вразила мене, тому я вирішив відтворити її максимально близько до слів Сашка.

На аше перше відрядження на блокпост «Балу» було якимось незрозумілим, можна навіть сказати абстрактним – з розмитими завданнями, невизначеною метою. Люди, яких доля звела у тому місці, були з різних підрозділів і настільки відрізнялися, що мене дивувало, як всі вони зібралися до купи і діяли як одне ціле, чинили опір ворогу як могли.

До першої групи прикордонників, яких у листопаді 2014-го відправили сюди для виконання завдань, увійшли майор Марценюк, прапорщик Олег Вінницький, я – тоді ще старший солдат, і сержант Андрій Ліщинський. Перший наряд на перехресті «Балу» був трохи моторошним на вигляд. Уявіть собі: холод, сирість, мряку. Зовсім поруч – біля Нікішиного – тривають запеклі бої. Щойно ми прибули на місце, а вже за півгодини «беха» підвозить трьохсотих, далі їх «таблеткою» 128-ї Бригади везуть на Дебальцеве. Враження більш ніж незабутні. На місці швиденько роззнайомилися зі всіма нашими, хто стояв на цих позиціях, увійшли в курс справи і взялися до роботи. Головною нашою функцією там була попередня перевірка документів. Люди рухалися тією дорогою постійно: їздили безперешкодно – хто за продуктами, хто до родичів чи на роботу. Цей відрізок шляху був дуже важливим для Луганської області. Тож, попри бої довкола, до нового року дорога фактично не обстрілювалась.

До кінця січня 2015-го ситуація змінилась. Ворог вирішив будь-якою ціною взяти Дебальцеве. Як наслідок – рух дорогою практично припинився, а ключове перехрестя за кілька днів перетворилось на крайню точку протистояння. Звичайно, траплялися поодинокі випадки, як той із нашої останньої зміни на блокпосту. В'ячеслав Семенов мені говорить: «Степаницький, їди подивись обстановку, ніби трішки притихло». Я виходжу з бліндажа і бачу сумну картину. За кілька метрів від укріплення стоїть Жигуль «Копійка» біля нього на землі лежить дід з простріленою головою, а в машині сидить його дружина, теж вже не жива. Вони прямували з Дебальцевого до дітей у Фащівку. Як ми вже потім з'ясували, наші солдати попередили їх, що тут іде бій, сюди їхати не можна, але їм було дуже треба. Ну от, приїхали, шкода. Російський танк виявився влучним. Телефон у машині дзвонив цілий день, мабуть, поки не сів акумулятор, та відповідати на дзвінок вже було нікому.

Передостання наша група протрималася п'ять днів. У них закінчилося все – їжа, вода, патрони. Ми підійшли до керівництва підрозділу і запропонували поміняти наших козаків. За дивним збігом обставин старшим групи випало їхати В'ячеславу Семенову. 9 лютого ми вирушили на зміну, а через два дні у нього мала бути відпустка.

Третя година ночі. Ми на Кугуарі їдемо на зміну нашим бійцям. Прибули на місце, а там – тиша. Ніч справді

ДЕВ'ЯТЬ ОСТАННІХ ДНІВ НА «БАЛУ» БУЛИ БІЛЬШЕ СХОЖИМИ НА ПЕКЛО, ЯКЩО МИ СОБІ ПРАВИЛЬНО ЙОГО УЯВЛЯЄМО. РОСІЙСЬКИМ ВІЙСЬКОВИМ І СЕПАРАМ БУЛА ПОСТАВЛЕНА ЗАДАЧА – ЗА ВСЯКУ ЦІНУ ВЗЯТИ ДЕБАЛЬЦЕВЕ. І ВОНИ НЕ ШКОДУВАЛИ НІ БОЄПРИПАСІВ, НІ ЛЮДЕЙ.

видалась тихою. Ворог не стріляв. Швидко розвантажались, закинули у бліндаж провізію, боєкомплект... До нас підходить майор Марценюк і говорить: «Хлопці, ви – дебіли, чого ви сюди приїхали». Ми з усією серйозністю відповідаємо – щоб вас поміняти. А він нам у відповідь – коли мені зателефонували і сказали, хто їде нас міняти, я так і сказав: «Це мої дебіли, мої улюблені, тільки вони здатні на таке».

Ми обнялися на якусь мить, стукнулись касками і все, сказали – годі, машина чекає. Вони швиденько сіли і помчали у ніч – без фар, без габаритів із заклеєною панеллю приладів, жоден промінчик світла не мав видавати їх, так тоді їздили... А ми лишилися, як у тій пісні, «на перехресті долі».

Є що згадати. В одному з боїв впритул до блокпоста підійшла БМП. Її насипали добряче, хлопці зі 128-ї ставили міни, і на одну із них машина нарвалась. Окрім того, їй впаяли з РПГ, з 26-х «мух». Виявилось, що у цій машині був російський офіцер, який керував наступом на блокпост. Двоє загинули одразу, ще двоє були поранені і контужені, а командир прихопивши радіостанцію зіскочив у кювет біля дороги і почав викликати підтримку. Просив на допомогу два танки, і вони таки почали метушитися, прострілювати посадки, але пра-

порщик Вінницький вийшов із двома Ф-ками (гранати Ф-1), закинув їх у той самий кювет і за кілька секунд настала тиша. З іншими двома пораненими теж возитися не було як. Там вони і залишилися на полі бою.

Дев'ять останніх днів на «Балу» були більше схожими на пекло, якщо ми собі правильно його уявляємо. Російським військовим і сепарам була поставлена задача – за всяку ціну взяти Дебальцеве. І вони не шкодували ні боєприпасів, ні людей. За цих кілька днів ворожі танки тричі заходили майже на сам блокпост, руйнували наші позиції. Ми відбивалися, чим могли, і нам це вдавалося.

Однак не без втрат. Одного дня ворожий танк вів вогонь по блокпосту з відстані близько кілометра. В якийсь момент В'ячеслав Семенов запропонував мені вийти з бліндажа, подивитися обстановку довкола блокпоста. Він пішов першим, я слідом за ним. Щойно ми вийшли з бліндажа, пролунав постріл. Снаряд влучив прямо у кунг, який стояв на блокпосту. Нас із В'ячеславом просто знесло назад у бліндаж. Я відчув, що поранений, хлопці із 30-ї, які були разом з нами у бліндажі говорять мені – забери Славіка, я оговтуюсь, підходжу до нього –

ДЕНЬ НА ЗНИМАЛЬНОМУ МАЙДАНЧИКУ ВЖЕ ДАВНО ДОБІГ КІНЦЯ, ВІДГРИМІЛИ ХОЛОСТИМИ ВИБУХАМИ ТАНКИ І БМП, ЗАВАНТАЖИЛАСЬ НА КРАЗ І ПОЇХАЛА ВЕЧЕРЯТИ ПІХОТА. У НЕБІ РЯСНО ЗАСЯЯЛИ ЗОРІ, А ЦІЛКОВИТУ ТИШУ ПОРУШУВАЛИ ЛИШЕ ПОТРІСКУВАННЯ БАГАТТЯ І ЛЕДВЕ ЧУТНИЙ СПІВ ПЕРЕЛІТНИХ ПТАХІВ, ЩО ПОВЕРТАЛИСЬ ДОДОМУ ІЗ ТЕПЛИХ КРАЇВ. ОДИН З НАШИХ ГЕРОЇВ ВЗЯВ У РУКИ ГІТАРУ І ЗАТЯГНУВ ВЖЕ ЗНАЙОМИЙ НАМ МОТИВ:
*НА ПЕРЕХРЕСТІ ВОЛІ,
НА ПЕРЕХРЕСТІ СМЕРТІ,
ЗІЙШЛИСЯ НАШІ ДОЛІ
В ПЕКЕЛЬНОМУ ВОГНІ...*

він лежить, ніби згрупувався в очікуванні чергового вибуху, тягну його глибше у бліндаж, а він навіть не відкриває очі і тільки промовляє: «Воздух, воздух...». Його поранення було занадто важким, хлопці мерщій почали його роздягати, зрізали з нього автомат, бронезжилет, треба було якнайшвидше обстежити поранення, прийняти якусь рішення, але де там, обстріл почався з новою силою, медик просто не міг пробитися до нашого бліндажа. Уявіть собі розрив на спині діаметром сантиметрів 30, довго б ви могли з таким протриматись? Минуло хвилин 40, поки лікар таки зміг дістатися до нас, він навіть швиденько все заклеїв, та в очах його читалася безнадія.

Бій тривав. Ми викликали підтримку, викликали машини для евакуації поранених, бо 300-ті були і у нас, і у 128-ї, і у 30-ї бригади, та ворожий вогонь був настільки потужним, що ніхто не міг заїхати забрати бійців. Радіостанції просто розривались від крику, на всіх позиціях довкола блокпоста потрібен був лікар, але він був тільки один.

Ближче до вечора трохи затихло, до нас прийшла МТЛБ, на яку збирали всіх поранених. Прапорщик Вінницький каже: «Малий сідай і вали звідси, може хоч ти залишишся в живих». Я не хотів їхати, мені здавалось, що мене не сильно зачепило – так, подрапина, і я можу стояти далі, але вони змусили мене поїхати. Ми завантажили всіх поранених і поїхали на так звану «поляну» 128 бригади, яка знаходилася за Дебальцево.

Не доїжджаючи до блокпоста «Хрест» наша МТЛБ загорілася. На щастя, нам зустрілися машини 40-ї бригади, які також вивозили поранених, ми перевантажили наших хлопців на КраЗ. Один з них помер ще поки ми їхали в МТЛБ. Я тримав на руках його голову, вона була вщент роздроблена, так він і помер, просто у мене на руках.

Щойно сіли у КраЗ, лише сто метрів відїхали, як бачимо – біля нашої МТЛБ стоїть ще один борець, ледве тримається на ногах, лице все заощене кров'ю, ми давай тарабани-

ти в кабінку, машина зупинилася, двоє хлопців зіскочили швиденько забрали останнього, ледве не втратили його у цій метушні. Після цього вже поїхали до місця дислокації 128-ї.

Попри відносний спокій там було ще більш моторошно. Лікарі оперували просто у бліндажі, поранених було дуже багато. Медики фізично не встигали до кожного, тому тим, хто ще міг триматися на ногах, одразу сказали – не сидіть і не чекайте допомоги, а допомагайте самі. Ми носили поранених, роздягали їх, перекладали підтримували, хто чим міг.

Потім лікарем запропонували мені та ще одному козакові зі схожим пораненням знайти собі укриття і перепочити до ранку, а на ранок вже розбиратися з нашими проблемами. Ми так і зробили, обрали собі окопчик з перекриттям. Там саме двоє бійців збиралися заступати на службу і охоче поступились нам своїми місцями. Та не встигли ми заснути, як до нас підійшов хтось із бійців і попередив про вихід. «Дивіться не проспите, ми залишаємо Дебальцево, проспите – на ранок тут вже будуть сепари».

Вантажитись почали близько 4-ї ранку. Лише з п'ятого разу вдалося повністю завантажитись і виїхати, обстріли просто не давали підвестись. Вихід теж був непростий. Двічі потрапляли на засідки, одного разу на мінне поле, потім повертались, чекали, розвідка пішла вперед, шукати дорогу для виходу і зрештою таки знайшла, але й на цьому все не закінчилося.

Коли потрапили під обстріл пересіли із КраЗа на МТЛБ, з МТЛБ – на КамАЗ. Якимось із горем пополам дісталися до Артемівська. Там вже набрав Андрія Ліщинського, хотів запитати, як мені дістатися до ОБПК, а він говорить – майор Марценюк вже поїхав по тебе.

Пригадую той момент зустрічі. Ті відчуття ні з чим не зрівняти, ті емоції, які просто накрили хвилино, неможливо забути. День був морозний, але сонячний, ми вистригнули із Кугуара, біля порогу на нас вже чекали наші хлопці. Ми просто обнялись і стояли плакали. У той момент у голові перемішалось все – радість від того, що вижили, смуток від того, що довелося залишити наші позиції, біль від втрати бойового побратима Славика Семенова, нерозуміння того, що буде далі.

Дві доби без їжі і сну добряче виснажують. Тільки-но перехопив кілька смаколиків і випив склянку солодкої водички – я одразу заснув. Потім нас відвезли у лікарню. На щастя, мій осколок залишився десь там на «Балу», а от у Віталія Гусака трішки гірше – шматочок ворожого металу застряг у стегні, тому волонтери одразу забрали його і повезли на Харків, а я за добу вже їхав на Київ до нашого центрального клінічного госпіталю. **К**

ДМИТРО СЛИВНИЙ, ФОТО АВТОРА

*Хіба можна зняти те,
що вберегло
твое життя?*

ВІД ВІЙНИ ОБЕРЕГЛИ

Їх можна впізнати за багатьма ознаками, іноді ледь помітними, але притаманними лише тим, хто був на війні. Сплетені дітьми синьо-жовті браслетки на зап'ястках, потемнілий хрестик на шиї, гострий погляд, специфічна хода людини, звиклої носити важку розгрузку. Після трьох років війни це вже особлива субкультура. Вони тримаються своїх і відрізняються від цивільних традиціями, сленгом, прикметами, одягом і навіть амулетами, які продовжують носити навіть повернувшись з війни. Хіба можна зняти те, що вберегло твоє життя?

НАШЕ РІДНЕ

Крихітні ляльки-мотанки, м'які іграшки, браслети, ладанки... Бійці вірять у захисну силу маленьких дрібничок, подарованих близькими людьми чи просто небайдужими, тими, хто прагне підтримати українських військових на сході країни. Бліндажі українських військових прикрашають дитячі малюнки, майже у кожного на бронезилеті – біла пластикова вервечка з хрестиком, синьо-жовтий паракорд... Ці обереги – вже ознака саме цієї війни, вони несуть в собі українську традицію і символіку. Ця війна не лише показала, що Україну є кому захищати, але й відродила національні традиції у вітчизняній армії. Поряд із суто армійською атрибутикою з'явилися народні символи, знайомі з дитинства.

Вишиванки стали звичним явищем поряд з камуфляжем. Як колись запорізькі козаки, а згодом воїни УПА, українські військові беруть із собою сорочку, вишиту матір'ю або дружиною. Звичайно, нині сакральний аспект вишивання майже втрачений, і лише дослідники розуміють значення древніх орнаментів. Насправді ж візерунки можна навчитися правильно обирати і використовувати, аби записати на полотні, наприклад, побажання повернутися неушкодженим з війни. Вишивка-оберіг – це виткана на полотні позитивна енергетика, яка захищатиме того, кому призначена. Майстрина повинна перебувати в стані надзвичайної концентрації думок, у молитві за чоловіка, якому вишиває оберіг.

Сучасні українські вояки збираються на війну як належить: бронезилет, якісні берці, термобілизна. Однак цього замало – потрібен ще й таємний захист. Найбільш відомий український оберіг – **згарди** – дохристиянські гуцульські амулети, що захищають від смерті на війні. Такі речі, зокрема, виготовляє івано-франківський ливарник Всеволод Балажук. На початку літа 2014 гуцули організували благодійну акцію, яка мала на меті допомогти українським військовим в АТО. Кожен міг купити металевий оберіг для українських воїнів. І хоча на той час бракувало звичайних засобів захисту – бронезилетів, шоломів та іншого військового спорядження, люди вирішили, що саме згарди можуть принести успіх нашому війську.

Бійці з прикарпатського батальйону зашивали ті обереги в бронезилети, керуючись давнім гуцульським повір'ям: метал захистить від металу. Зовні згарда нагадує хрестик, на зворотному боці якого може бути застібка – як у брошці. Раніше такий оберег носили і жінки, і чоловіки. Навіть тепер на Гуцульщині згарду влітають у намісто.

Серед найбільш розповсюджених оберегів, які носять українські військові – **лялька-мотанка**. Головна відмінність мотанки від звичайних ляльок – відсутність обличчя. Обриси обличчя на таких ляльках представлені у вигляді переплетень різнокольорових ниток, у формі хреста. З часів язичництва вважалося, що через обличчя в фігурку може вселитися душа. Лялька символізує жінку, хранительку домашнього вогнища, яка дбає про всю родину. Тож вважається, що у такому амулеті живе дух роду. В давнину ляльок мотали у певні дні, не використовуючи ні голки, ні ножиці, із примовляннями, вкладаючи в них значення. Сучасні мотанки-обереги створюються як окраса інтер'єру і хранителька дому, а з початком війни їх почали носити українські воїни, аби повернутися до своєї родини неушкодженими. Як і багато століть тому вбрання ляльок прикрашає древній символ – берегиня-макош, захисниця воїнів. Це старослов'янський символ – богиня жіночої сили, яку зображують з піднятими руками. Коли чоловіки йшли на війну, жінки вишивали їм таке зображення на вбранні.

Давні обереги **наузи** зустрічаються не так часто, іноді їх носять навіть не підозрюючи, що це своєрідний амулет. Прадавнім варіантом наузів була кольчуга, якій приписували магичну силу, що теж була пов'язана із плетінням вузлів. В давнину вузли нав'язували на зброю і цим надавали їй твердість і здатність знищувати силу ворожої зброї. До стріли прив'язували тоненькі ниточки з крихітними вузликами, щоб вони не могли завадити польоту стріли. Древні слов'яни вважали, що влучність лука можна було забезпечити, згадуючи своїх богів під час зав'язування вузлів на самому луку. Наузи можуть бути з наповнювачем. Це щось на зразок ладанки, коли в мішечок з тканини чи шкіри зав'язували дрібку рідної землі, хрестик, дощечку із зображенням сонця, гілочку звіробою.

ОБЕРЕГИ НОСЯТЬ МАЙЖЕ ВСІ, АДЖЕ САМЕ НА ВІЙНІ ВІДБУВАЮТЬСЯ РЕЧІ, ЯКІ ВАЖКО ПОЯСНИТИ РАЦІОНАЛЬНО. З'ЯВЛЯЄТЬСЯ ВІРА У ВИЩІ СИЛИ, ЗДАТНІ ВБЕРЕГТИ СОЛДАТА В БОЮ.

Одним з найсильніших амулетів бійці вважають мініатюрне **видання Біблії**. Святе письмо носять у нагрудній кишені. Відомі випадки, коли куля влучала саме у книгу. Врятовані бійці привозять такі Євангелія з дірками від куль: з одного боку є дірка, а з другого немає. Так само непоодинокі випадки, коли виручав натільний хрестик, куля рикошетила від нього і не потрапила в серце.

Іноді амулетом стають випадкові знахідки або здобуті в бою трофеї, кулі та гільзи, їх носять на шії поруч з хрестиком і ладанкою. Прикордонник старший прапорщик Олег Іващенко, який безліч разів водив автоколоні на передову «трасою життя», має навіть кілька амулетів.

«Виїжджав, сподіваючись на свій досвід, інтуїцію і ... амулети. Це хрестик, фенечки, штатний ключ від наручників, гайки, десятикопійчана монета РФ, на якій Георгій Переможець вбиває морське чудовисько. Цю монетку я знайшов біля шлагбаума, коли пробився до «Маринівки». Тоді ще подумав: «Хороша знахідка, бойовий трофей!».

Прикордонники мають власні обереги. Часто на грудях охоронців рубежів у зоні АТО можна побачити полотняні фігурки **янголів-охоронців**. Ці обереги для прикордонників створюють, зокрема, діти шкіл Дарницького району Києва.

– Учні нашої школи роблять свій внесок у підтримку військових, – розповідає учениця 11 класу Тетяна Голубкова. – Хтось знаходить в Інтернеті уроки, як плести браслети для бійців або створювати нагрудні обереги, потім вчить інших. Діти, які навчаються у Домі дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» Дарницького району міста Києва, передавали свої малюнки для прикордонників. У художній школі ми також вчилися робити полотняних янголів. Ми хочемо, щоб та світла енергетика, яку ми вкладаємо в ці обереги, захистила українських бійців.

Вже не вперше активісти Спеціалізованої школи № 305, що у Бортничках, передають подарунки-обереги прикордонникам у зону АТО. Старшокласники пишуть щирі листи та патріотичні вірші. Малеча створює яскраві символічні малюнки. Усі разом – вони плетуть браслети і маленьких полотняних янголів.

Як розповіла педагог-організатор 305-ї школи Вікторія Калинчук, янголів слід робити з позитивними світлими думками: «Перший вузлик символізує наші побажання здоров'я бійцю, другий вузлик – за здоров'я і добробут його родини, третій вузлик – це символ незалежної України, мирної, єдиної, квітучої – найкращої, бо це наша земля».

Це лише одна з шкільних ініціатив на підтримку прикордонників у зоні АТО. Спочатку плести обереги навчилися старшокласники, далі до справи долучилися учні молодших класів. Пласти полотняні фігурки не так легко, як здається, розповідає педагог, особливо для маленьких дитячих ручок. Однак діти розуміють, наскільки це важливо для військових, тож старанно віяють вузлики, створюючи обереги для наших захисників.

Обереги носять майже всі, адже саме на війні відбуваються речі, які важко пояснити раціонально. З'являється віра у вищі сили, здатні вберегти солдата в бою. Цілком можливо, однак і сама людина може захистити себе вірою у власні сили, непереборним бажанням перемогти і повернутися додому. Сильніше за будь-який амулет бійця захищає любов близьких. А оберег, створений матерією або дружиною, має особливу силу, адже є матеріальним вираженням їхніх побажань і молитов.

Тож, створюючи оберег, слід вкласти в нього частинку своєї енергії, адже свою силу вони беруть у вашій вірі в них. **К**

ЛАРИСА СОВА

«Нехай цей янгол полетить туди, де українські бійці захищають нашу землю, вбереже і врятує його від ворожої кулі» – говорить малий, ніжно тримаючи білу фігурку з тканини. Діти – щирі й світлі душі. Їхні думки і почуття – в кожній з цих маленьких фігурок.

Тож ці янголі – справжні обереги. Кожний вузлик на них – побажання здоров'я і добра. Їх з гордістю носять українські прикордонники на своїх бронезилетах, крила янголів прикрашатимуть Кугуари. А охоронці рубежів знатимуть: на них чекають вдома, ці діти думають про них, тому їхній обов'язок – захистити країну і вжити, аби ці школярі жили під мирним небом у вільній Україні.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ – НАЙВІДОМШИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ ЧЕРЕЗ МАС-МЕДІА. НОВИНИ ТРИМАЮТЬ ЛЮДЕЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ ПОТРІБНИХ ТЕМ, ПОДІЙ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЙ. ГЛЯДАЧ АБО ЧИТАЧ ЗАЗВИЧАЙ НЕ ЦІКАВИТЬСЯ ПОДІЄЮ, ЯКОЇ НЕ МАЄ СЕРЕД ГАРЯЧИХ НОВИН.

Влада підтримує інформаційний блок, важливий лише для неї. Так відбувається всюди. Опозиційні новини дня свідомо замовчують. Промовистий приклад останнього часу – мітинги протесту в Росії 26 березня 2017 року не висвітлювались на основних каналах. Навіть нібито автоматичні Яндекс-новини не внесли цю

ляє інакше працювати з ним. Так, мітинг компартії був ілюстрований на телеекрані через учасників: жінку з козою і старого з портретом Сталіна у руках. Представлений таким чином мітинг сприймається як вчорашній день політичного поля.

Інший приклад – натовп радикалів з факелами в руках символізує наступ фашизму.

НИНІШНЯ АУДИТОРІЯ НЕКРИТИЧНО СПРИЙМАЄ ІНФОРМАЦІЮ. ЦЯ ОСОБЛИВІСТЬ Є НАСЛІДКОМ ВПЛИВУ СОЦМЕРЕЖ, АЛЕ СВДІЧИТЬ ЛИШЕ ПРО ОПОСЕРЕДКОВАНУ ЗАЛЕЖНІСТЬ. І ХОЧА В МЕРЕЖІ ПОСТІЙНО ВІДКРИВАЮТЬ НОВІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ З ФЕЙКАМИ, ЦЕ НІЧОГО НЕ ЗМІНИТЬ.

подію до п'ятірки найважливіших. Яндекс був змушений це пояснювати. Остання фраза цього виправдання: «Ситуація в цілому непростая: ми – агрегатор і штучно піднімати ту чи іншу тему в умовах мовчання інших ЗМІ, очевидно, не можемо».

ЗМІ можуть замовчувати або «роздути» тему. Однак є інші методи. Мас-медіа фрагментарно представляють дійсність по-різному. В результаті буде зовсім інший об'єкт, що дозво-

Насправді ж вони можуть вийти за якісь відмінні цілі, але акцент на факелах на тлі нічного міста з відповідними коментарями породжують лише одну інтерпретацію.

Ми назвемо цей спосіб фрагментування, після якого відбувається нове «формування» події вже на екрані. Телебачення конструює подію з нових фрагментів. Цей варіант конструювання новин чітко програмує реакції глядачів.

У ФОРМАТІ НОВИН

ЗАМОВНИЙ КАЛІБР

Для опису події створюється новий «алфавіт», що виконує мету комунікатора. Подію «нарізають» на такі складові, аби з них можна було скласти потрібне повідомлення. Журналіст, ведучий програми, експерт повторять те, що вже було зроблено «нарізкою».

Маченін говорить про доповнення інформаційного повідомлення «фальшивими, високотехнологічними, змодельованими, змонтованими, підставними інформаційними деталями».

Ми не лише живемо у світі сконструйованих новин. Потрібну препаровану новину можуть витягти з минулого, аби підсилити нинішній інформаційний блок. Наприклад, директор Російського інституту стратегічних досліджень Решетніков зробив скандальну заяву: назвав Білорусь не лише частиною Росії,

ЗМІ МОЖУТЬ ЗАМОВЧУВАТИ АБО «РОЗДУТИ» ТЕМУ. ОДНАК Є ІНШІ МЕТОДИ. МАС-МЕДІА МОЖУТЬ ФРАГМЕНТАРНО ПРЕДСТАВЛЯТИ ДІЙСНІСТЬ ПО-РІЗНОМУ. В РЕЗУЛЬТАТІ БУДЕ ЗОВСІМ ІНШИЙ ОБ'ЄКТ, ЩО ДОЗВОЛЯЄ ІНАКШЕ ПРАЦЮВАТИ З НИМ.

але й пригадав постанову ЦК ВКП (б) 1926 року про створення білоруської мови. Це викликало шквал обурення у Білорусі й навіть офіційні протести.

Будь-який інформаційний привід складається з багатьох компонентів. Це можуть бути характеристики із сьогодення, минулого і навіть майбутнього. Пригадаємо типовий приклад радянських часів, коли встановлювали камінь з написом: тут буде збудовано студентське містечко, парк тощо. І характеристика неіснуючого об'єкта ставала предметом пропаганди, про це можна було писати.

Нинішня аудиторія некритично сприймає інформацію. Ця особливість є наслідком впливу соцмереж, але свідчить лише про опосередковану залежність. І хоча в мережі постійно відкривають нові методи боротьби з фейками, це нічого не змінить.

Нині електронний світ, крім некритичності, подарував ще один сюрприз. Китай використав на користь держави великі можливості електронних пристроїв щодо відстеження і корекції поведінки. За правильну поведінку всі отримують оцінки, наприклад, за відвідини батьків. У деяких містах вивішували списки осіб з поганою і хорошою поведінкою, тепер ця модель входить на національний рівень.

У сучасному світі все виявилось можливим. Зомбі й космічні прибульці з віртуального світу легко співіснують зі світом реальним. Різко виріс рівень недостовірних повідомлень.

Нині мова йде про масову втрату критичного мислення. З іншого боку, радянській людині воно й не було потрібне, адже така поведінка була небезпечною. Однак некритичність відродилася в нових умовах. Тепер вона стала ще більш небезпечна, оскільки журналістів потіснили з поля джерел інформації, а вони, і їхні видання, були більш відповідальні за свої слова. Уявіть: як би змінилася медицина, якби в ролі лікарів виступили любителі. Так, нині журналістами виступають аматори, а це повністю змінило інформаційний простір – тепер у ньому вирують хвилі фейкових новин.

Управління сприйняттям можна спостерігати і в причинах, що спонукали самого Путіна розпочати військові дії проти України. У цьому списку – Сергій Іванов, тодішній глава адміністрації, і Сергій Чемезов, глава корпорації «Ростех». Їх називають очільниками мілітаристського крила в оточенні Путіна. Тобто і тут відбувалося невидиме для нас управління сприйняттям.

Ще сильніше медіа впливають на дітей. Вчені дослідили: чим більше сексуального контенту діти бачать на екрані, тим раніше в них починається сексуальна активність і тим вірогідніша рання вагітність. Інше дослідження констатує, що сексуальні розмови впливають на підлітків так само, як і показ сексуальних сцен.

Існує зв'язок між насиллям, побаченим на екрані, і реальною агресивною поведінкою та думками. Діти бачать 300 рекламних повідомлень про алкоголь на рік, у 80% фільмів демонструється вживання алкоголю. Вчені дослідили, що діти починають палити, наслідуючи героїв фільмів.

Візуальний контроль потрібен не лише для дітей. Протидія повстанцям також вбачається у контролі візуальних образів: «Стратегія протидії повстанському руху в цілому призвела до мілітаризації того, що військові називають «культурою» і особливо до мілітаризації візуальних медіа. Зрештою легітимність має бути відкрита для всіх. Отже, на думку військових, «медіадіяльність» може стати основним видом повстанської діяльності. Натомість «розвідка візуальних образів» у формі статичних і динамічних зображень є критично важливою для протидії повстанцям».

На всі сфери людської поведінки і мислення можна вплинути за допомогою медіа. Тож політичні сили – також серед можливих пріоритетів. Особливо наглядно це демонструють

вибори, де обізнаність щодо своїх потенційних виборців дозволяє ефективно впливати на них.

Оскільки в політиці емоційне важливіше за раціональне, як доводять дослідження Уестена, то нейроособливостями впливу активно займаються не лише цивільні, але й військові вчені. Вони навіть почали вивчати вплив фільмів Хічкока: під час перегляду жахів на екрані у людей з'являється тунельне бачення, коли неможливо відволіктися ні на що інше. Для військових важливим виявився висновок, що зосередившись на потенційній загрозі, людина втрачає фокус щодо оточення.

Нейродослідження поступово стають частиною пошуків у галузі національної безпеки.

Було визнано, що нейротехнології можна використати для контролю соціальної динаміки.

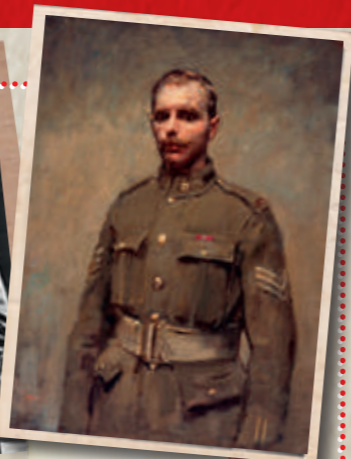
Вчені не залишають поза увагою і телевізійний вплив. Відомий спеціаліст в галузі впливу ЗМІ Мутц пише: «Можна очікувати, що образ країни у телеглядачів буде менш відрізнятися, аніж образ країни у «неглядачів». Адже сприйняття людей, які багато дивляться телевизор, буде схилитися в сторону телевізійної версії реальності. Натомість «неглядачі» замість цього відобразять варіанти особистісних мереж і місцевих реалій». Зрозуміло, чому телебачення настільки важливе – воно цементує суспільство і робить його цілісним.

Світ стає складнішим. Для опису і управління ним вже не підходять прості інтуїтивні методи. Нейродослідження вже прийшли в бізнес, військову сферу і виборчий процес. Саме тут є об'єм фінансування, який дозволяє проводити дорогі експерименти. А вже створеними і перевіреними методами зможуть скористатися й інші. [К](#)

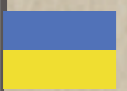
Георгій ПОЧЕПЦОВ

ЦВІТУ ПО СВІТУ

Прийшов час активного державотворення. Ми лише вчимося відстоювати національні інтереси і шанувати співвітчизників, куди б їх не закинула доля. Де б не жили українці – вони досягають успіху, зокрема й у військовій службі. В арміях різних країн військовослужбовці українського походження присягали на вірність і несли службу – чесно і гідно представляючи свою батьківщину. Об'єднує ж цих військових не тільки українське коріння, а перш за все, любов до Батьківщини. В дитинстві вони вчилися у недільних українських школах Європи, Північної та Південної Америки, брали участь в українських пластових організаціях, танцювальних та хорових гуртках, видавали матеріали про Україну, спілкувалися українською. Україна жила в їхньому серці, тож варто пригадати цих людей, чий військовий подвиг приніс не одну перемогу.

Пилип Коновал

Один з найвідоміших українців за межами Батьківщини – капран ПИЛИП КОНОВАЛ з Поділля. За участь у боях поблизу міста Ланс у Франції 15 жовтня 1917 року король Георг V нагородив його орденом Хреста Вікторії – вищою військовою нагородою Ве-

ликої Британії. Протягом двох днів Коновал у рукопашних сутичках заколов 16 ворожих солдатів, захопив і знищив декілька кулеметів і покинув поле бою тяжко пораненим. Після другої світової війни було тільки 11 нагороджень цією відзнакою, а з 1965 по 2005 роки всі

вони були посмертними. У королівському військовому коледжі міста Кінгстон для навчання одного офіцера з України встановлена щорічна стипендія ім. Коновала у 25 тис. доларів.

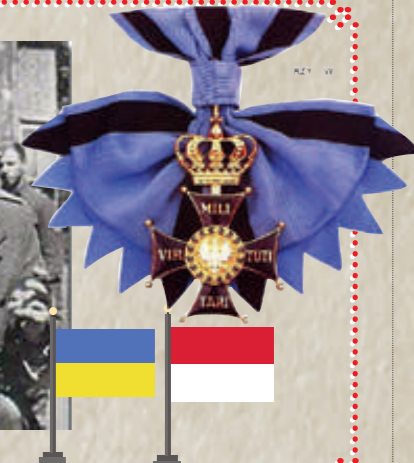
Ніколас Орешко

НИКОЛАС ОРЕШКО – американець з українським корінням. Будучи старшим сержантом піхотної дивізії воював проти фашистської Німеччини, брав участь в Арденській операції. Здобув найвищу військову нагороду США, зокрема Медаль Пошани – за героїчні дії під час атаки на укріплений опорний пункт противника. Командир взводу майстер-сержант Орешко з'ясував, що кулеметне гніздо з бункера загрожує наступу його підрозділу. Незважаючи на зливу куль, наблизився до бункера, кинув гранату та, увірвавшись на позицію, вогнем з гвинтівки знищив весь особовий склад доту. Завдяки його рішучим діям підрозділ виконав бойове завдання з мінімальними втратами.

Павло Шандрук

Вищою військовою нагородою Польщі, срібним хрестом ордена Virtuti Militari, тобто Військової доблесті, був відзначений за вересневі бої 1939 року ПAVЛО ШАНДРУК з села Борсуки на Волині. Він розпочав службу ще в царській армії, а згодом був полковником Армії УНР. У званні майора Війська Польського закінчив Академію Генерального штабу в Польщі. У 1945 генерал-полковник Шандрук – командувач Української Національної армії.

Орден Virtuti Militari отримав і підпоручик II Польського корпусу ВОЛОДИМИР ЯНІВ. Українець заслужив цю нагороду за порятунок п'яти офіцерів у боях під Монте-Кассіно у 1944-му. Військову кар'єру розпочав ще у галицькій армії, брав участь у військових діях 1915-1920 років. Згодом служив у Червоній Українській Галицькій Армії. У тридцятих роках був заарештований. При формуванні I Польської дивізії ім. Тадеуша Костюшка зголосився на службу. Нагороджений Хрестом Грюнвальда III ступеня та орденом Відродження Польщі. Дослужився до командира дивізії. Залишився у Війську Польському, де був секретарем комісії при здійсненні операції «Вісла» та командувачем військового округу. Таким як він у Варшаві встановлено пам'ятник із написом: «Воякам Української Народної Республіки, які обороняли свободу України і Польщі, 1918-1929». Між іншим, Орден Virtuti Militari існує понад двісті років. За цей час ним було нагороджено 460 іноземців, з них 448 радянських військових, серед яких чимало українців.

Капітан БОГДАН ПАНЧУК, син українських емігрантів, закінчив офіцерську авіаційну школу у Великій Британії. Служив у розвідці, брав участь у висадці в Нормандії. Нагороджений відзнаками Канади, Франції, Великої Британії. Працював у Канадсько-Американській місії у справах українських втікачів та жертв війни. Після Другої світової відмовився від військової кар'єри, аби займатися порятунком десятків тисяч українців, закинутих війною на Захід. Був першим Головою Союзу Українців у Великій Британії та президентом Української Канадської Ветеранської Організації.

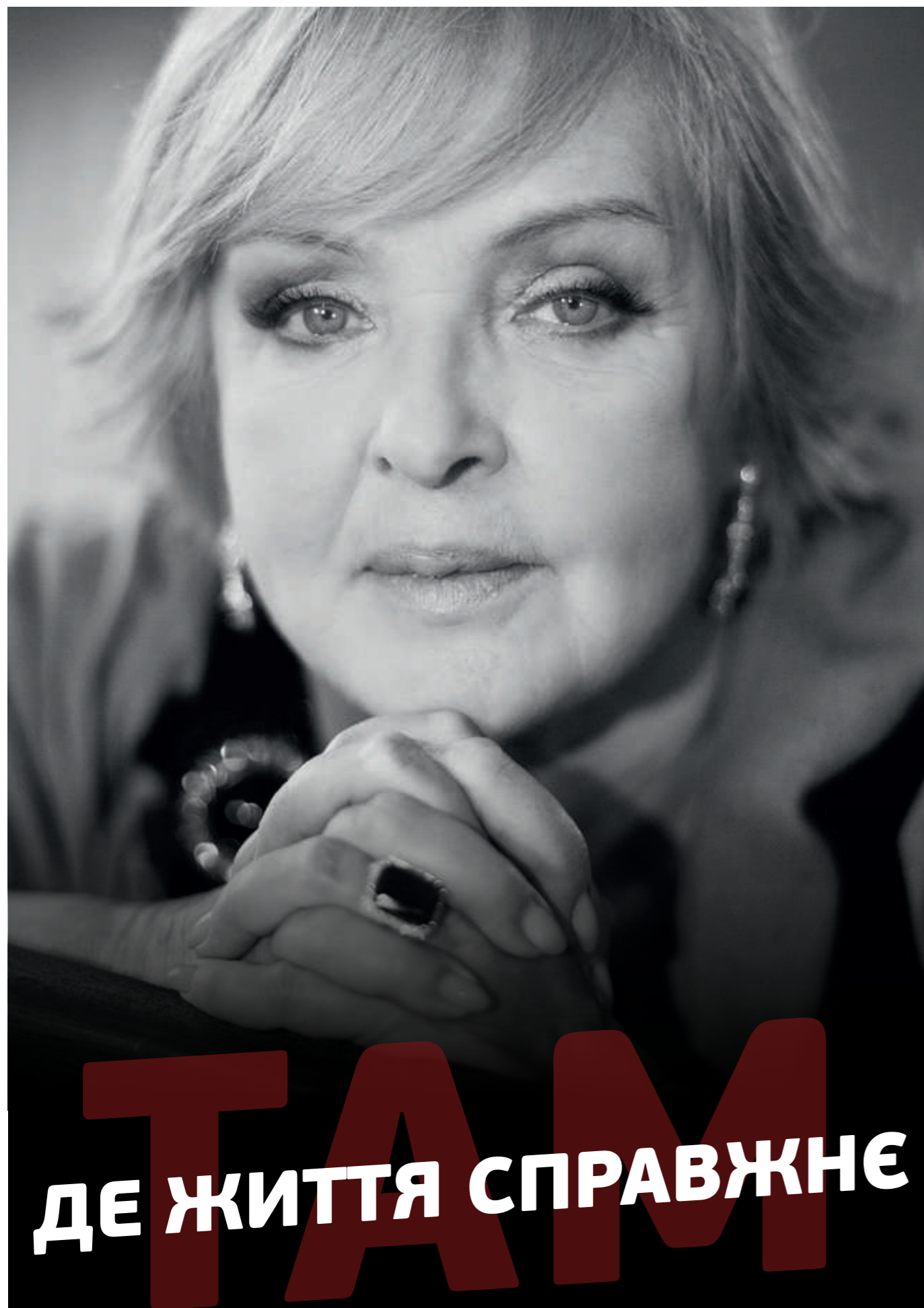

Богдан Панчук

Бригадний генерал ЯРОПОЛК Р. ГЛАДКИЙ з 2004 року служив у штабі Європейського командування ЗС США. Син емігрантів з Львівщини закінчив Військову академію США відому як Вест-Пойнт, пройшов підготовку у школі рейнджерів з виживання в екстремальних умовах. Очолював взвод легких танків у 7 дивізіоні 2 піхотної дивізії в Південній Кореї. Потім служив у 4-й піхотній дивізії на посадах командира роти, заступника командира батальйону, згодом – у Національній Гвардії штату Колорадо, командував артилерійською бригадою. Після виникнення нових видів загроз керував організацією безпеки кількох десятків аеропортів від терористичних атак. Пройшов стратегічне навчання Армійського Військового Коледжу. Нагороджений Медаллю МО за виняткові успіхи у службі та заслуги в операціях Міністерства оборони США, медаллю Легіон Пошани та низкою інших відзнак. Нині активно працює над протидією сучасним викликам.

Понад 10 тисяч вихідців з України воювали на боці канадських військ у Першій світовій війні і більше 50 тисяч – у Другій світовій. У місті Етобікоок є пам'ятник у формі трикутного стовпа, символу трійці будівників Канади. Написи на ньому англійською, французькою та українською мовами. Українська громада в Канаді активна і ефективна у багатьох сферах життя. Серед відомих канадських військовослужбовців українського походження – капітан СТЕПАН ПАВЛЮК з Буковини. У 1938 році офіцер флоту і зв'язкивець добровільно вступив на військову службу до британської авіації, обслуговував таємні радарні установки. З 1944 – у канадській авіації. У 1954 році організував семитисячну демонстрацію в Торонто з врученням Урядові Канади петиції «Свобода Україні», засновник Українського відділу № 360 Королівського Канадського Легіону.к

ТАМ ДЕ ЖИТТЯ СПРАВЖНЄ

Зазирнути за театральні лаштунки – мрія багатьох поціновувачів сценічного жанру. Впевнені, що і серед наших читачів є чимало охочих побачити відомих акторів у невимушеній атмосфері гримерки. Тим більше, якщо йдеться про легенду українського і радянського кіно. Тож після зворушливої вистави ми сподівалися на розмову з виконавицею однієї з ролей – неперевершеною Адою РОГОВЦЕВОЮ. Хоча й сумнівалися, що після трьох годин на сцені та тривалої автограф-сесії з глядачами актриса погодиться.

І от ми в гримерці. Ада Миколаївна щиро зізнається, що втомлена, тому приділить нам небагато часу. Адже роки беруть своє. Однак спостерігаючи за цією красивою енергійною жінкою, ніколи не скажеш, що влітку їй виповниться вісімдесят. Актриса залишається еталоном жіночності і прикладом істинного патріотизму. Вона принципова і чесна у професії та житті. Настільки щиро говорить з глядачем і звичайною людиною, що іноді навертаються сльози. Вона власним прикладом навчає стійкості, дарує вітху і надихає на добрі вчинки.

– Адо Миколаївно, як Вам вдається стільки встигати: і працювати в театрі, і родині приділяти увагу, і підтримувати наших військових на Донбасі?

– Я цим живу. Я просто живу, поки дихаю, так заповів Господь. Багатьом рідним людям, моїм синові та чоловікові не судилося стільки років життя. І я не маю їх зраджувати. Знаю, що вони втішалися б, що я ціную і радію кожному прожитому дню, співчуваю людському щастю або біді. Мені здається, інакше й жити не треба. А якщо ховаєшся від світу – духовно занепадаєш.

– Ви маєте чітку патріотичну позицію, кілька разів були в АТО з концертами. Яким акторським складом вирушаєте туди? Які спогади залишаються від спілкування з військовими?

– Переважно їздимо вчотирьох – із донькою Катериною Степанковою, із колегами Світланою Орліченко, Ахтемом Сеїтабляєвим. Якщо хтось із якоїсь причини не може взяти участь, їдемо утрюх чи удвох. Незмінним є в цих поїздках Сашко Кришталь – на ньому звук, світло і відео. Від маминого імені з нами їздив і мій онук Олексій Степанков, знімав на фото і відео ці зустрічі. Не має значення, яким складом. Важливо, що нам вдається потрапити до хлопців. Наші вчинки йдуть від серця, від осмислення того, що відбувається. Нас не лякає близькість до небезпечних місць. Можливо, тому, що тамтешнім людям і нашим бійцям дуже важко, ми повинні їх підтримати.

*Співати гімн немов курити опіум,
ламати жерсть,
але не бити скла,
і понад все тримати, с...на, споній,
щоби ріка із русла не втекла.
Ламати жерсть, бо жерсті
забагато,
Відмити скло від крові і реклам.
Тут боний перст вказав
робити свято.*

*І буде так!
І все воздається нам!*

Юрко Іздрик

*Ясен гойдається раз,
ясен гойдається два,
ясен, ще той Пегас,
шепоче такі слова:
счирійся за мене, замри,
злийся зі мною в одне,
ясен гойдається три
куля тебе мине.
Ясен чотири гойда
стру холодну вись,
бродить нругом біда,
ніби голодна рись,
ясен гойдається п'ять
прунний як мападор,
пальці вже не тремтять,
сминаючи затвор,
ясен гойдається шість
зелен і повен сил,
бачу, повзе гість
прямо мені в приціл.
Зрештою, нам всім
прийде колись строк,
ясен гойдається сім...
натиснаю курок.*

Роман Семисал

Натомість там зустрічаєшся з проявами людської мужності, з такими парадоксальними речами, які духовно збагачують, роблять людину чутливою. Після цього ти вже не будеш думати про матеріальні блага, що чогось в тебе немає, що валиться стара хата, що не заробила за все життя на будинок. Все це відходить на другий план. Є та хата, та й слава богу, якось так підладнаємо, підрихтуємо.

На жаль, більшість людей в Україні, попри моторошні новини, живуть, наче зараз нічого не відбувається. Коли бачу тупих, байдужих до дійсності «мужиків» думаю: «Господи! Яка безодня їх відділяє від тих хлопців, які знають ціну життя, смерті, любові...». І поки дихатиму, поки мене кличуть, я буду повзком, але добиратися до них. Щоб обійняти наших захисників, щоб сказати їм ті слова, які рвуться з серця кожного, хто не має можливості до них дістатися.

Пишаюся мужністю наших воїнів, які попри люту негоду, мороз, не відступають. Не з чуток знаю, як то воно ночувати в льодяному приміщенні. Через це і повернулася з останньої поїздки із запаленням легень. Коли чую про поранення, мені стає страшно і боляче, бо бачила їх на власні очі, коли лежала в клініці в Дніпрі. Більшість цих хлопців залишаються каліками на все життя. А ще й не всі виживають...

Мене часто запитують: «Навіщо?». Знаєте, про це може спитати лише людина, яка там не була. Тому що на війні життя – справжнє, про яке не прочитаєш і по телевізору не побачиш. Лише там відчуваєш серцебиття й міцні ці руки, бачиш ці очі, чуєш слова, які народжуються спонтанно.

– Розкажіть, будь ласка, куди вам вдалося потрапити і що найбільш запам'яталося з поїздки?

– У багатьох місцях була, усіх і не згадати. А пам'ятаю, перш за все, людей, з якими зустрічалася. Коли в Краматорську мала честь вручати нагороду «Народний герой України», дивувалася вишуканій мові кожного військового, який виступав на сцені. Тоді мені спало на думку: «Іх відбирали, чи що?». Потім збагнула: аби розповісти про те, що вони пережили, не треба добирати слів, готувати публічного виступу. Тоді мене розчулила розповідь командира підрозділу, одного з нагороджених тоді героїв. Він говорив про свого підлеглого, який врятував життя своїм пораненням товаришам – схопив шиплячу гранату, що прилетіла від ворога і мала от-от розірватися, та, ні секунди не вагаючись, відкинув... разом зі своєю

На східному фронті без змін.
Хіба що, похолодало.
Багато машин і мужчин,
толку мало.
Ворог на все глїє,
ми в землі сидимо, як озими,
стурбоване ОБСЄ
катається на лімузінах.
Черствіє наш хліб,
не їдуть до нас волонтерки,
якийсь зарослий таліб
зирить на мене з люстерка.
На заході моїрний сніг,
а тут сухі морози...
хочеться до своїх,
хочеться з віршів у прозу.
А в небі застиг сонечень
і відступи запечатав.
Тут тобі і нінець,
тут тобі і початок.

Роман Семисал

рукою. Тоді, опустивши очі, я побачила замість руки у хлопця чорний протез, який, не витримавши, поцілувала. Про це зразу почали говорити, в Інтернеті з'явилися фотографії. Проте ніхто не розповів того, що відбувалося далі. Отримавши нагороду здоровою рукою, він не розгубився, коли дівчата непередбачливо сунули йому великого букета, який він мав якось узяти. Воїн терпляче одним пальцем став натискати кнопки протеза. «Рука» його трошки розтулилась, він обережно взяв оберемок і пішов. Він забрав моє серце із собою. Те, про що я говорю, не прочитаєш і не почуєш, це треба пережити.

До нашої розмови долучилася режисер Катерина Степанкова:

– З тієї поїздки ми привезли як нагороду тризуб. (Катерина показує талісман, що тепер носить із собою). І дорожчого для мене нічого немає! Недержавний орден «Народний герой України» у формі срібного тризуба бійці отримують за подвиги в зоні АТО, а також лікарі, волонтери, громадські діячі та журналісти. Срібло та кошти на його виготовлення збирають волонтери по всій Україні. Свого часу я теж долучилася до цієї акції – все своє срібло віддала на переплавку.

– Одного разу під час виступу Катерини, – продовжує Ада Миколаївна, – присіла біля хлопця років 30, який втратив ногу. До війни він був хореографом... Він мою руку поклав на «коліно – куксу» і своєю рукою прикрив. І ми так просиділи із ним хвилин сорок.

Чи от до мене звернувся воїн: «У моєї мами сьогодні день народження, скажіть їй якісь слова». Жінка мене питає: «Як там мій хлопчик?». Розповідаю, що гладжу його по голові і цілую в маківку. Вона мовчить. «Ви на зв'язку?». Вона: «Я тут! Гладьте, цілуйте, гладьте, цілуйте, ще, ще, ще...». Що це! Хіба таке можна вигадати!? Звідки воно береться!? Які ордени, які нагороди!? Які ще слова потрібні!? Розумієте, яка довіра? І це забути неможливо! Людська любов, вона ж нікуди не дівається, шириться від серця до серця, вона перетікає крізь простір.

Коли ти це все розумієш, все це бачиш, воно стає тобі небайдужим. І хочеться вірити, що від нашого спілкування бійцям теплішало на душі. Вони мене обнімають, наче маму, сестру, бабусю, найріднішу людину, таких щирих обіймів ніколи в житті не відчувала.

– А який репертуар представляєте військовим?

– Та в нас мільйон чого-завгодно! І уривки з вистав, і монологи, і вірші. І головне те, що більше за все

цінують хлопці – коли ми з ними говоримо. Ми чуємо те, що не почуєш ніде. І діалог між нами обопільно необхідний. Бо хлопці тягнуться до живого слова, до високих категорій мислення, серйозних, вічних тем, хорошого стилю, літератури, драматургії, до того, що ми можемо дати. Якби ви тільки знали, з якою увагою і вдячністю вони слухають військові вірші чудових поетів, які увірвалися в українську літературу. Їх дуже проникливо читає Катерина. Завжди актуально звучить поезія Лесі Українки, Ліни Костенко.

– Крім потреби у слові військовому, ще є потреба у слові сучасному, розповідає Катерина Степанкова, – і ми з Адою Миколаївною стараємося читати поезію, яка народжується в наших сучасників. Сильні вірші Романа Семисала та Любові Буряк (Дзвінка Торохтушко). А Юрко Іздрик, Сергій Жадан – це вже сучасна класика!

Катерина Степанкова читає українську поезію зі сцени на виставах і творчих вечорах актриси. Низку творів ми почули у її виконанні в Будинку офіцерів у Києві. Поряд з творчими спогадами і розповідями про гастролі римовані думки занурюють у життєву прозу. Рядки Лесі Українки, яка супроводжує все життя актриси, органічно й актуально звучать поряд із сучасними авторами – більш зухвалими і відвертими.

– Адо Миколаївно, в АТО останнім часом артисти не такі часті гості, як, скажімо, два роки тому...

– Знаю, що багато наших акторів, представників різних мистецьких напрямків хотіли б підтримати наших воїнів в АТО. Однак є певні труднощі з організацією таких поїздок. Потрібні дозволи, перепустки, транспорт, а також щоб була якась копійка на квитки, бензин. Ми це вирішуємо самотужки, а інші, мабуть, не мають такої змоги. Але і нам би не вдалося відвідувати вояків, якби не волонтери та громадські активісти: Мар'яна Олексин, Віолетта Кіртока, Наталя Дмитрієва, Алла Мегель. Вони підключаються, налагоджують зв'язок з військовими. Тим більше, вже знають, що ми легкі на підйом. Я дуже вдячна доньці Катерині, ідейній натхненниці наших поїздок до АТО. Вона тримає руку на пульсі, тільки-но нас кудись кличуть, ми залишаємо все, і, не вагаючись, їдемо туди, де ми потрібні.

– Як вважаєте, яке майбутнє чекає на Україну?

– Ми ж маленькі і не агресивні. Не хочемо високі слова казати. Усе від нас залежить. Треба бути мужніми та терплячими. Молитися і стояти, стояти, стояти за свою землю, за державу, за людей. К

Спілкувалися
ТЯНЯ ФІЛІПЕНКО та ЛЕСЯ МЕДВЕДЕНКО

ПРИМІТКА

› Ада Роговцева зіграла понад 50 ролей у театрі і близько 100 – у кіно. Народна артистка СРСР та УРСР. Професор Національного університету культури, викладає в Київському театральному інституті ім. І. К. Карпенка-Карого. Лауреат Шевченківської премії. Герой України.

› Працювала понад 35 років на сцені театру ім. Лесі Українки. Зараз грає у театральній майстерні «Сузір'я» - у виставі «Схоже на щастя», у Київському академічному театрі драми і комедії на Лівому березі – «Вся має подзвонити», які поставила її донька режисер Катерина Степанкова. Нещодавно за участі актриси відбулася прем'єра вистави «Соломон у спідниці».

› З 2014-го підтримує українських військових у зоні антитерористичної операції, бере участь у волонтерських проєктах, виступає з концертами перед українськими воїнами. В Росії проти неї порушено кримінальну справу за збір коштів на лікування поранених.

 Журнал «Кордон»

 ua_border_service

КОРДОН